

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня «Магістр»

на тему: « НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ У
«*****»», МІСТО ЛЬВІВ»

Виконав: студент гр. ОП - 61
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва)

ЛОЗИНСЬКИЙ А.С.
(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доц. ЦІЦЬКА Н.Є.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент:
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

д.е.н., професор Гнатишин Л.Б.
(звання, ступінь, прізвище та ініціали)

« 20 » лютого 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

ЛОЗИНСЬКОГО АНДРІЯ СТЕПАНОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: « Науково-теоретичні та практичні засади організації обліку та аудиту грошових коштів у*****», місто Львів»

Керівник роботи: Ціцька Н.Є., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджено наказом ЛНУП від «27» жовтня 2023 р. № 572/К-С

2. Строк подання студентом проекту (роботи) до «15» січня 2024 року

3. Вихідні дані до проекту (роботи) спеціальна і наукова література, нормативно-правові акти, первинна і зведена документація, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, форми фінансової, статистичної та податкової звітності

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). Вступ. Розділ 1. Грошові кошти як об'єкт обліку і аудиту.

1.1 Поняття, економічна сутність, функції грошових коштів та порядок формування грошових коштів на підприємстві. 1.2 Законодавче та літературне регулювання обліку та аудиту грошових коштів. 1.3 Методика наукових досліджень.

Розділ 2. Обліково - аналітичне забезпечення організації обліку і аудиту грошових коштів підприємства.

2.1 Оцінка основних фінансово – господарських показників діяльності підприємства та аналіз руху грошових потоків. 2.2 Бухгалтерське відображення обліку готівки та коштів на рахунках у банку. 2.3 Методика синтетичного обліку та відображення інформації про рух коштів у фінансовій звітності. 2.4 Аудит зберігання та руху грошових коштів

Розділ 3. Вдосконалення обліку й аудиту грошових коштів.

3.1 Вдосконалення обліку грошових коштів підприємства в частині управління грошовими потоками та оптимізації облікової політики. 3.2 Особливості аудиту при використанні комп'ютерних технологій.

Висновки і пропозиції. Список використаних джерел

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки для дипломної роботи).	20.02.23- 24.04.23р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	25.04.23- 21.07.23р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.23р.- 26.11.23р.
4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	27.11.23р.- 15.01.24р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	16.01.2024р.

Студент

_____ Лозинський А.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ Ціцька Н.Є.
(підпис) (прізвище та ініціали)

УДК 657.474.5:631.1

90 стор. текст. частини, 16 рисунків, 7 таблиць, 42 джерела використаної літератури.

Науково-теоретичні та практичні засади організації обліку та аудиту грошових коштів у*****», місто Львів. Лозинський А.С. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування - Дубляни, Львівський НУП, 2024.

Мета роботи – розкрити суть організації обліку та аудиту грошових коштів у лісогосподарських підприємствах Львівської області.

В першому розділі висвітлено зміст, функції та нормативно-правові основи обліку та аудиту грошових коштів, розкрито склад і порядок формування грошових коштів на підприємстві, описано завдання обліку та аудиту, а також методики наукових досліджень.

У другому розділі проведено аналіз основних фінансово-господарських показників діяльності лісогосподарського підприємства та аналіз руху грошових потоків. Також досліджено бухгалтерське відображення обліку готівки та коштів на рахунках у банку. Проведено збір основних методик та засобів, що використовують для відображення руху коштів у фінансовій звітності.

У третьому розділі розглянуто питання щодо вдосконалення обліку грошових коштів підприємства в частині управління грошовими потоками та оптимізації облікової політики, запропоновано шляхи вирішення проблем. Також висвітлено питання про використання комп'ютерного забезпечення під час аудиту грошових коштів.

АННОТАЦІЯ

У дипломній роботі висвітлено поняття, суть і функції грошових коштів, основні завдання, що на них покладено. Опрацьовано законодавчі акти і літературні джерела, які регулюють питання обліку і аудиту грошових коштів. З'ясовано процес формування та складання основних звітів підприємства, що допомагають аналізувати грошовий потік.

Проаналізовано основні фінансово-господарські показники діяльності лісогосподарського підприємства та показники фінансового стану. Проведено дослідження щодо динаміки і структури грошового потоку, оцінки показників виробничої діяльності та аналіз оборотних активів за їх ліквідністю. Обґрунтовано використання комп'ютерних технологій для автоматизації аудиту і підвищення рівня комп'ютерної грамотності для користувачів. Запропоновано методи вдосконалення обліку грошових коштів з використанням сучасних технічних засобів.

ANNOTATION

The thesis explores the concept, essence, and functions of monetary funds, as well as the main tasks associated with them. Legislative acts and literary sources regulating the issues of accounting and auditing of monetary funds have been examined. The process of forming and compiling the primary reports of the enterprise, which aids in analyzing the cash flow, has been elucidated.

The main financial and economic indicators of the forestry enterprise's activities and financial condition have been analyzed. Research has been conducted on the dynamics and structure of cash flow, assessing indicators of production activities, and analyzing current assets based on their liquidity. The justification for employing computer technologies to automate auditing and enhance computer literacy among users has been established. Methods for improving monetary fund accounting using modern technical means have been proposed.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ГРОШОВІ КОШТИ ЯК ОБ’ЄКТ ОБЛІКУ І АУДИТУ	10
1.1 Поняття, економічна сутність, функції грошових коштів та порядок формування грошових коштів на підприємстві.....	10
1.2 Законодавче та літературне регулювання обліку та аудиту грошових коштів.....	22
1.3 Методика наукових досліджень.....	26
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА	32
2.1 Оцінка основних фінансово – господарських показників діяльності підприємства та аналіз руху грошових потоків.....	32
2.2 Бухгалтерське відображення обліку готівки та коштів на рахунках у банку.....	41
2.3 Методика синтетичного обліку та відображення інформації про рух коштів у фінансовій звітності.....	47
2.4 Аудит зберігання та руху грошових коштів.....	56
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ	66
3.1 Вдосконалення обліку грошових коштів підприємства в частині управління грошовими потоками та оптимізації облікової політики.....	66
3.2 Особливості аудиту при використанні комп’ютерних технологій.....	81
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

ВСТУП

Грошові кошти є ключовим об'єктом обліку і аудиту в бізнесі. Вони є одним з основних ресурсів, що визначають фінансовий стан підприємства та його здатність виконувати фінансові зобов'язання.

У фінансовому обліку грошові кошти реєструються у фінансових звітах підприємства, таких як баланс та звіт про грошові потоки. Вони включають готівку на рахунках, банківські депозити, інші короткострокові фінансові інвестиції, які можуть легко змінюватися у грошовій формі.

Ефективний контроль за грошовими коштами є ключовим аспектом фінансового управління. Підприємства використовують різні методи контролю, такі як внутрішній контроль, бюджетування, управління ліквідністю тощо, для забезпечення оптимального використання грошових коштів та уникнення ризиків.

Під час аудиту фінансових звітів провідні аудитори перевіряють точність та достовірність інформації про грошові кошти в балансі. Вони переконуються, що грошові кошти правильно відображені, що звіти про грошові потоки мають відповідність фактичному стану справ і що внутрішні контрольні процедури забезпечують надійність управління грошовими потоками. Підприємства постійно працюють над оптимізацією грошових потоків, щоб максимізувати ліквідність та забезпечити достатню кількість грошових коштів для ведення бізнесу.

Грошові кошти виступають як важливий ресурс для фінансової стабільності підприємства. Їх облік, аудит та ефективне управління є вирішальними для забезпечення успішного функціонування будь-якої організації.

У лісогосподарському підприємстві облік грошових коштів важливий для забезпечення ефективного фінансового управління та планування.

Застосування бухгалтерської системи дозволяє вести облік грошових операцій, таких як отримання коштів від реалізації лісопродукції, витрати на обслуговування та утримання лісових ділянок, оплата праці тощо.

Важливо мати систему контролю за грошовими потоками. Це включає контроль за витратами на лісові роботи, закупівлю матеріалів та обладнання, оплату послуг та заробітну плату. Ефективне управління грошовими потоками дозволяє забезпечити належний рівень ліквідності. Це означає, що підприємство має достатню кількість грошових коштів для оплати поточних зобов'язань.

Створення бюджетів і планів є важливою складовою управління фінансами лісового господарства. Це допомагає прогнозувати грошові потоки, планувати витрати на ремонт та розвиток, а також визначати можливості для інвестицій.

Встановлення ефективних систем внутрішнього контролю допомагає уникнути фінансових помилок та зловживань. Це може включати поділ обов'язків, контроль за доступом до фінансових ресурсів тощо.

Регулярний аудит фінансової діяльності сприяє виявленню можливих проблем у обліку грошових коштів та дозволяє вчасно усунути недоліки.

Метою роботи є дослідити науково-теоретичні і практичні засади організації обліку і аудиту грошових коштів на прикладі лісогосподарського підприємства, визначити економічну суть і функції грошових коштів, провести аналіз показників фінансового стану підприємства, а також розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення організації обліку грошових потоків.

Для того, щоб досягти поставленої мети в роботі, слід розглянути і розв'язати наступні завдання:

- визначити прийоми та способи аудиту грошових коштів та їх еквівалентів;
- проаналізувати діюче законодавче та літературне регулювання щодо обліку грошових коштів;
- здійснити оцінку показників виробничої діяльності лісогосподарського підприємства, зокрема об'єм заготовленої деревини, загальний дохід, чистий прибуток та рівень рентабельності;

- виявити проблеми формування облікової політики, знайти способи та шляхи їх вирішення, а також обґрунтувати їх.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні основи розвитку і трансформації системи обліку та аудиту грошових коштів, їх склад, проведення, а також відображення в обліково – аналітичному забезпеченні.

Інформаційною основою дипломної роботи є нормативно-правові акти, законодавчі акти, міжнародні стандарти, публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, посібники, Інтернет – ресурси та інші джерела.

Наукова новизна даного дослідження полягає в подальшому вивченні і узагальненні теоретично – методичних положень щодо функціонування системи обліку та аудиту грошових коштів та забезпечення управління грошовими потоками у діяльності лісогосподарських підприємств, а також у розробці практичних рекомендацій в частині облікової політики підприємства ділянки обліку грошових коштів та дослідженні функціонування інформаційних систем в частині їх обліку та аудиту.

РОЗДІЛ 1

ГРОШОВІ КОШТИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ І АУДИТУ

1.1. Поняття, економічна сутність, функції грошових коштів та порядок формування грошових коштів на підприємстві

Рациональне та грамотне використання фінансових ресурсів є вкрай важливе для забезпечення функціонування підприємства. Фінансові ресурси являють собою грошові накопичення, доходи, надходження та відрахування, що знаходяться у розпорядженні певного підприємства.

Грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, що є абсолютно ліквідними, тобто такими, які у будь-який момент могли б бути використаними для здійснення розрахунків чи обміняні на законні платіжні засоби [31, с. 218].

Гроші – це засіб, який призначений для здійснення розрахунків, що відображається в облікових документах, які є пов'язаними з витратами, доходами, фінансовими результатами й реалізують кінцеву мету діяльності суб'єкта господарювання, а саме – отримання прибутку.

До ХХ століття у суспільстві переважало поняття «гроші», а вже згодом виник термін «грошові кошти». У ході еволюції людства відбувалася також еволюція грошей (рис. 1.1).

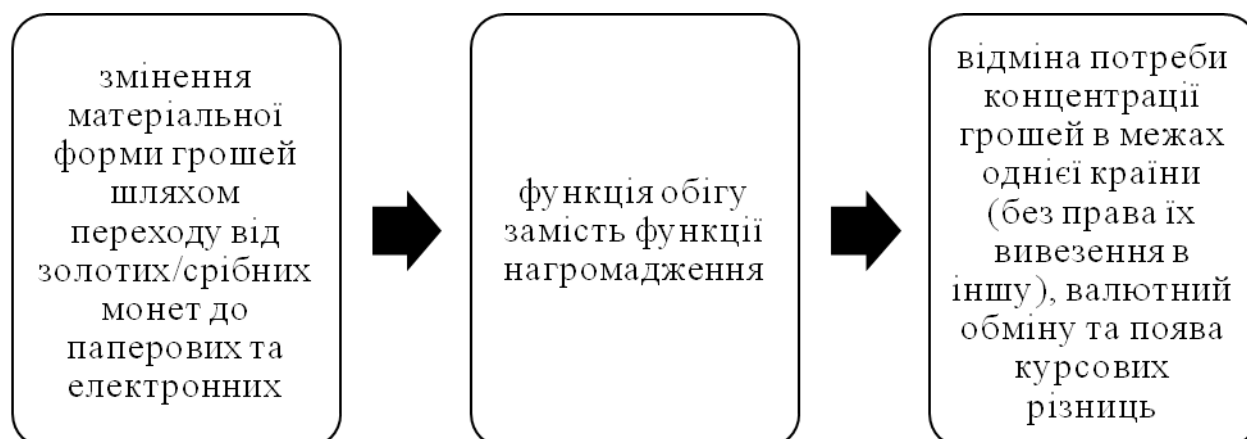

Рис.1.1 Еволюція грошей

Для більш чіткого розуміння економічної сутності грошових коштів, виділимо їх основні функції (рис.1.2).

Рис.1.2 Функції грошових коштів

Розглянемо більш детально кожен функцію. Отже, міра вартості полягає в тому, що кожен товар має грошовий вимір, або як ми звикли казати – ціну. Ціна це грошове вираження вартості, при якому покупець готовий купити, а продавець згідний продати певну одиницю товару. Саме завдяки цій функції і відбувається ринкове господарство, а також еквівалентний товарний зв'язок, що існує між товаровиробниками.

Як засіб обігу, грошові кошти забезпечують обмін товарами, що в свою чергу забезпечує і їх обіг. Схему обігу можна пояснити так: товар – гроші – товар. Ця функція вимагає постійної наявності коштів, тобто тут участь беруть лише реально існуючі гроші. Успіх цієї функції забезпечується за умови, що одночасно здійснюється рух і грошей і товарів.

Функція засіб платежу виникла на основі відносин, під час яких обраний товар отримується у кредит. Тобто, мета цієї функції – погасити борг перед суб'єктом економічних відносин. Тут варто зазначити, що гроші, якими віддають борг, виступають не засобом платежу, оскільки за час дії боргу може змінитися багато показників, зокрема, такі як: постачальник, кредитор, вартість грошей або їх форма.

Щодо засобу нагромадження, то у цьому випадку гроші не беруть участь у сфері обігу, а стають більше цінністю і показником багатства. Зараз у суспільстві існує багато способів нагромадження, найпоширеніші з них це:

- готівкові кошти;
- цінні папери;
- дорогі каміння та метали;
- нерухомість.

Також нагромадження відбувається як на державному так і на приватному рівнях.

Гроші, що виступають засобом руху товарів і послуг, але які вийшли і були використані за межами окремої країни, виконують функцію світових грошей. Тут вони виступають купівельним і загально платіжним засобом. Вони беруть участь при оплаті міжнародних товарних угод, наприклад, купівля зерна чи технічного забезпечення. Зараз загально прийнятою європейською валютою є євро, у всіх інших випадках – золото.

Отже, з основних властивостей грошей можна виділити наступні 3:

- завдяки грошам здійснюється придбання будь-якого товару;
- гроші визначають ціну товару;
- гроші виступають матеріалізацією загального робочого часу, що закладений в товарі.

За допомогою коректної побудови обліку грошових коштів ми можемо забезпечити підприємство інформацією про їх наявність, раціональне використання та контроль за збереженням. Основу обліку грошових коштів становить їх класифікація – за призначенням та місцем зберігання (рис. 1.3).

За призначенням	За місцем зберігання
<ul style="list-style-type: none"> • кошти для обігу; • кошти спеціального призначення 	<ul style="list-style-type: none"> • кошти в банку; • кошти в касі; • кошти у підзвітних осіб

Рис. 1.3 Класифікація грошових коштів

За допомогою коректної побудови обліку грошових коштів ми можемо забезпечити підприємство інформацією про їх наявність, раціональне використання та контроль за збереженням.

Існує ще декілька поділів грошових коштів. За формою існування слід розрізняти готівкові та безготівкові грошові кошти. До готівкових грошових коштів прийнято відносити грошові кошти в касі, до безготівкових – грошові кошти на рахунках в банках та електронні гроші. Готівка буває у вигляді паперових (банкноти) і монетних грошей. Незручність її полягає в утрудненні проведення швидких виплат на відстані. Тому все частіше обирають більш зручний, сучасний, безпечний і швидший спосіб оплати – безготівкові рахунки.

За видом валюти розподіл наступний: грошові кошти у національній чи іноземній валютах. Ця класифікація грошових коштів є важливою для управління їх залишком, оскільки дозволяє керівництву підприємства оперативніше реагувати на зміну курсу всіх іноземних валют відносно національної валюти.

За місцем зберігання їх поділ наступний:

- грошові кошти в касі;
- грошові кошти на банківських рахунках;
- електронні гроші (залишки на депозитних платіжних картках та кошти на рахунках платіжних систем в Інтернеті).

Дана класифікаційна ознака має велике значення для проведення інвентаризації грошових коштів. Економічна сутність грошових коштів проявляється в тому, що вони є активним елементом і складовою частиною економічної діяльності суспільства в цілому, відносин між різними ланками відтворювального процесу.

Гроші беруть безпосередню участь в здійсненні багатьох видів суспільних відносин, розподілі валового національного продукту, в придбанні рухомого і нерухомого майна, землі, у формуванні цін, що виражають вартісну характеристику товару. Грошові кошти – це найбільший ліквідний актив. Їхня присутність на всіх етапах облікового циклу забезпечує купівлю товарів,

виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх реалізація, продаж і отримання виручки.

Економічна цінність грошей як універсального засобу обліку впливає на всі сфери господарської діяльності і знаходить своє вираження в обліку через обіг і разом з тим становить систему грошово-кредитних і облікових операцій (рис. 1.4).

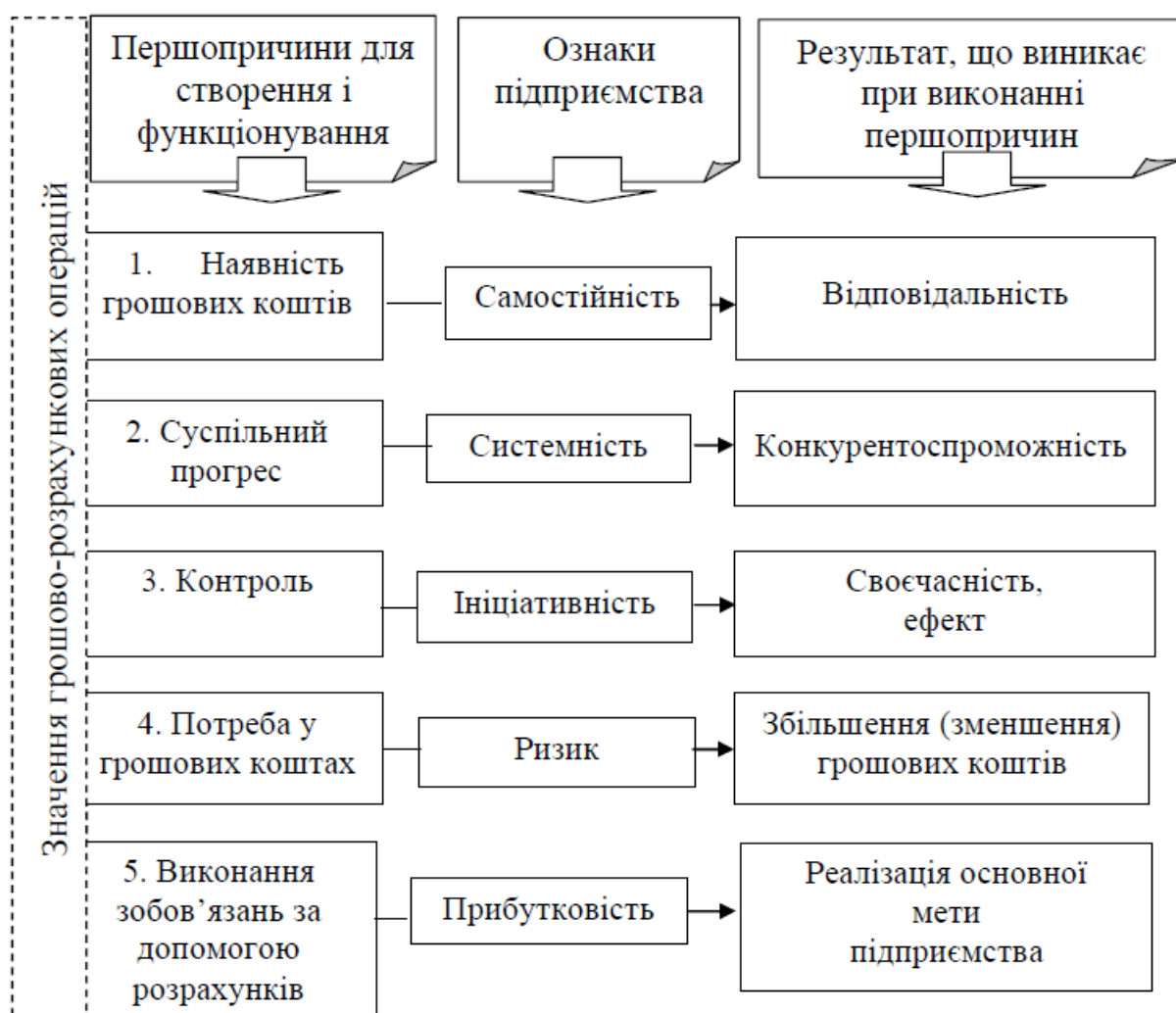

Рис.1.4 Значення грошово-розрахункових операцій у системі підприємництва

У результаті своєї діяльності всі підприємства отримують грошові кошти, які ще прийнято називати грошовим потоком. Ці грошові надходження характеризуються постійністю та динамічністю. Це дає нам зрозуміти, що грошовий потік має бути безперервним. Поняття «грошовий потік» включають у фінансову діяльність місцевих підприємств з іноземних джерел

Підприємство може отримувати грошові кошти із власних та залучених джерел. У ході функціонування та процесі роботи підприємство отримує грошові кошти від основної діяльності, а саме від продажу продукції, виконаних робіт, наданих послуг, а також від різних фінансово-інвестиційних операцій.

Одним із найважливіших завдань раціоналізації бізнесу є виявлення факторів, які впливають на рух готівки, і пошук шляхів впливу на ці фактори для підвищення ефективності використання готівки та покращення грошових потоків [41, с. 56].

Вагоме значення при формуванні грошових коштів підприємства мають кредити. Їх беруть у тих випадках, коли власних грошових коштів недостатньо для здійснення потрібних фінансових операцій. Порядок одержання кредиту проводиться таким чином: позичальник подає звернення до банківської установи задля одержання кредиту у формах клопотання, заявки чи заяви-листа. У зверненні обов'язково зазначають розмір кредиту, мету одержання, напрям його призначення, строків погашення та форми забезпечення. Банківські чи фінансові установи мають право самостійно встановити розміри відсотків та порядок їхньої сплати, що прописується у договорі кредиту. Ступінь кредитного ризику є фактором впливу на розмір відсотків [17, с. 248].

Основою для розрахунку грошового потоку (прибуття або відтоку коштів) є визначення різниці між грошовими коштами на початку і в кінці певного періоду. Головною метою визначення грошового потоку є аналіз причин та областей виникнення витоку або надходження грошових коштів, а також оцінка впливу вибору джерел фінансування на базову та інвестиційну діяльність підприємства з метою підвищення його ефективності.

У процесі діяльності і держаних і приватних організацій значне місце посідає визначення позитивного і негативного грошових потоків, які в звітному періоді відповідають за отримання прибутку або збитку відповідно. Щоб надати цю інформацію зацікавленим особам користуються звітом про рух грошових коштів. Однак позитивні і негативні потоки за звітний період часу не

відповідають обсягу відвантажених і / або отриманих товарів. Тому доводиться користуватися різними методами, що коригують позитивні і негативні грошові потоки на основі визначення річного платіжного балансу організації. Такі методи ґрунтуються на визначенні факту і плану грошових потоків за звітний період розрахунковим шляхом.

На першому етапі з використанням графіка відвантаження і оплати дебіторської заборгованості, а також надходження ТМЦ і погашення зобов'язань за звітний період здійснюється зміщення часу між відвантаженням і отриманням готівки і між надходженням товарів. І матеріальні цінності, вартість і зняття готівки повинні бути розраховані. Визначення часових зсувів між надходженням товарів і матеріальних цінностей і оплатою зобов'язань є аналогічним визначенню зсуву між оплатою і відвантаженням товарів відповідно до різниці між надходженням і оплатою товарів і матеріальних цінностей за певний період [16, с. 52].

Далі переходять до наступного етапу, під час якого визначають середньоденні надходжень і вибуття коштів по місяцях за період.

Вищезгаданий метод коригування негативних і позитивних грошових потоків за підзвітний період на суми грошових коштів, які відносяться до доходів і витрат минулих і майбутніх періодів, допомагає співвіднести фінансовий результат з тим рухом грошових коштів, який є реальний за звітний період.

Під аналізом грошових потоків розуміється з'ясування причин, що вплинули на збільшення або зменшення надходження коштів і збільшення (зменшення) їх впливу. Це можна робити як довгостроково (кілька років), так і короткостроково (квартал, рік). Такий аналіз є значущим, якщо він проводиться в період, що відображає певний етап діяльності підприємства, наприклад, з моменту створення, випуску нової продукції, завершення реконструкції тощо.

Аналіз грошових потоків повинен проводитися на основі звітів і планових показників (графіків платежів). При цьому останній служить інструментом

управління грошовими потоками. Це робиться шляхом моніторингу відповідності фактичних рухів запланованим показникам і вжиття необхідних коригувальних дій.

Першим індикатором виникнення фінансових ускладнень є тенденція до зменшення грошової частини оборотних активів підприємства при збільшенні суми поточних зобов'язань. Таким чином, щомісячний аналіз співвідношення грошових коштів і поточних зобов'язань (закінчуючи поточний місяць) може дати точну інформацію про надлишок (нестачу) грошових коштів підприємства.

Існує також такий метод оцінки достатності грошових коштів, який полягає у визначенні тривалості періоду їх обороту. Тут використовують наступне співвідношення:

$$\text{Період обороту} = \frac{\text{Середні залишки грош. коштів} \times \text{Тривалість періоду}}{\text{Оборот грошових коштів за період}}$$

, де (1)

тривалість періоду складає 360 днів – при розрахунку значення показника за рік; 90 днів – при розрахунку за квартал; 30 днів – за місяць.

Для розрахунку використовуються внутрішні облікові дані про величину залишків на початок і кінець періоду (наприклад, місяця) на рахунках грошових коштів. З цією метою використовується формула:

$$\text{СЗГК} = \frac{\frac{\text{ЗГ}_1 + \text{ЗГ}_2 + \text{ЗГ}_3 + \dots + \text{ЗГ}_n}{2}}{n-1}, \text{ де} \quad (2)$$

СЗГК – середні залишки грошових коштів, тис. грн.;

ЗГ_n – залишки на початок n-го місяця, тис. грн.;

n – кількість місяців в періоді.

Щоб зрозуміти реальний рух коштів на підприємстві, оцінити строки надходження та видачі коштів, а також узгодити обсяг отриманих фінансових результатів зі станом коштів на підприємстві, необхідно розрізняти та аналізувати усі напрямки надходження грошей, а також їх вплив.

Таким чином, складання “Звіту про рух грошових коштів” з відповідними аналітичними висновками фактично і є аналізом руху грошових потоків на підприємстві.

Вказані напрямки руху грошових коштів прийнято розглядати в розрізі наступних основних видів діяльності (рис. 1.5).

Аналіз грошових коштів прямим методом дає можливість провести оцінку ліквідності підприємства. Цей метод дозволяє виявити детальний рух коштів на рахунку, що дає можливість зробити конкретні висновки щодо достатності коштів для оплати поточних зобов'язань на рахунку, а також можливості здійснення інвестиційної діяльності.

У зв'язку з недоліками цього підходу, який не розкриває взаємозв'язку між фінансовим результатом та зміною грошових коштів на рахунках підприємства, важливо встановити причини можливих розбіжностей. Для цього використовується аналіз руху грошових коштів за допомогою непрямого методу.

Відмінність у методиці розрахунку чистого грошового потоку підприємства в цих двох методах полягає у специфіці визначення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності.

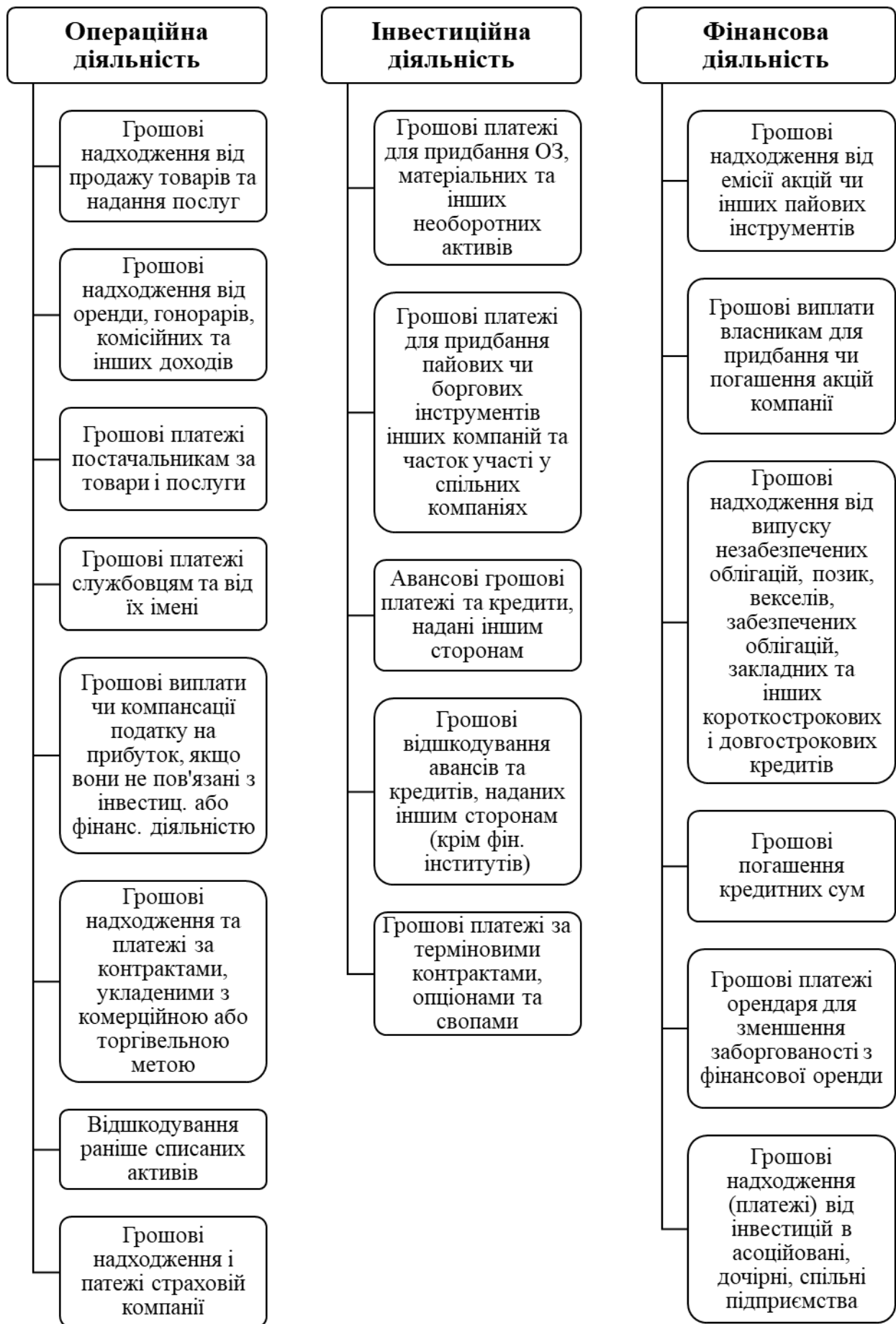

Рис. 1.5 Складові грошових потоків за видами діяльності

Чистий грошовий потік від операційної діяльності за непрямим методом визначається так:

$$\text{ЧГП}_{\text{Од}} = \text{ФР}_{\text{оп}} + \text{Ам} + \Delta\text{ДЗ} + \Delta\text{З}_{\text{ТМЦ}} + \Delta\text{КЗ} + \Delta\text{ДМП} + \Delta\text{Р} + \Delta\text{АВ}_{\text{Од}} + \Delta\text{АВ}_{\text{В}}, \quad (3)$$

де $\text{ФР}_{\text{оп}}$ – фінансовий результат до оподаткування;

Ам – сума амортизації основних засобів і нематеріальних активів;

$\Delta\text{ДЗ}$ – зміна суми дебіторської заборгованості;

$\Delta\text{З}_{\text{ТМЦ}}$ – зміна суми запасів і ПДВ за придбаними цінностями, що входять до складу оборотних активів;

$\Delta\text{КЗ}$ – зміна суми кредиторської заборгованості;

$\Delta\text{ДМП}$ – зміна суми доходів майбутніх періодів;

$\Delta\text{Р}$ – зміна суми резерву майбутніх витрат і платежів;

$\Delta\text{АВ}_{\text{Од}}$ – зміна суми одержаних авансів;

$\Delta\text{АВ}_{\text{В}}$ – зміна суми виданих авансів.

Чистий грошовий потік по всіх видах діяльності розраховується як сума чистих грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльностей:

$$\text{ЧГП}_{\text{заг.}} = \text{ЧГП}_{\text{Од}} + \text{ЧГП}_{\text{Ід}} + \text{ЧГП}_{\text{Фд}} \quad (4)$$

Сальдо, або чистий рух коштів, має дорівнювати збільшенню або зменшенню залишку коштів між двома періодами, за які звітують.

Якість чистого грошового потоку – це узагальнена ознака структури джерел формування чистого грошового потоку підприємства. Її оцінка проводиться двома способами, що базуються на основі:

- відповідність чистих грошових потоків у розрізі окремих видів діяльності;
- аналізу структури надходжень і витрат коштів.

Відповідно до першого способу, виокремлюють 3 ступені якості чистого грошового потоку:

- високий;
- нормальний;

- кризовий.

Якщо обирають другий метод оцінки якості чистого грошового потоку, то звертають особливу увагу на зміну суми і питомої ваги грошових надходжень від реалізації продукції. Звідси можна зробити такі висновки:

- висока якість чистого грошового потоку окреслюється зростанням питомої ваги чистого прибутку, який отримують через збільшення випуску продукції і зниження її собівартості;

- низька якість чистого грошового потоку характеризується зростанням питомої ваги чистого прибутку, що отримують за рахунок зростання цін на продукцію, здійснення іншої операційної діяльності.

Аналіз ліквідності чистих грошових потоків дозволяє дослідити, чи має підприємство можливість здійснювати необхідні платежі і виконувати свої фінансові зобов'язання. Оцінку ефективності грошових потоків визначають з метою отримання результатів її формування і використання, а також щоб виявити вплив на фінансовий стан і забезпечення сталого економічного зростання підприємства.

Ефективне формування грошових потоків досягається за рахунок співвідношення між грошовими надходженнями та грошовими витратами, яке складає чистий грошовий потік і забезпечує чистий прибуток. Внутрішні і зовнішні фактори значною мірою впливають на збалансованість, ліквідність та ефективність формування грошових потоків підприємства.

До зовнішніх факторів належать: стан товарного ринку; стан фінансового ринку; система оподаткування підприємства; сформована практика кредитування постачальників і покупців продукції; система здійснення розрахункових операцій підприємства; доступність кредиту.

До внутрішніх факторів належать: можливість залучення засобів цільового фінансування на некомпенсаційній основі; життєвий цикл підприємства; тривалість операційного циклу; сезонність виробництва і реалізації продукції; невідкладність програм інвестицій; амортизаційна

політика підприємства; коефіцієнт операційного левериджу; фінансові очікування власників і менеджерів підприємства.

Методика розрахунку фінансової потреби підприємства базується на визначенні мінімальної суми грошових коштів, щоб підприємство могло продовжувати свої фінансові операції і своєчасно обирати методи фінансування. Якщо методика оцінювання фінансових потреб не достатньо надійна, то підприємство має високий шанс залишитися без достатніх коштів, щоб сплачувати відсотки за кредит, рахунки постачальників, орендну плату, сплату комунальних послуг та інше. Для підприємства це становить загрозу банкрутства, якщо немає змоги провести оплату за свої договірні зобов'язання. Тому відсутність коректного планування фінансів може призвести до втрати ліквідності, а згодом підприємство може збанкрутувати, навіть якщо всі його активи разом і з неліквідами будуть значною мірою перевищувати заборгованість. Успішна діяльність і постійна платоспроможність підприємства не може бути забезпечена тільки за рахунок прибуткових проектів і збільшення обсягів виробництва і продажу продукції. «Криза ліквідності», тобто нестача засобів для сплати по фінансових зобов'язаннях, завжди становить загрозу підприємству.

Саме через це керівництву підприємства слід достовірно оцінювати фінансову потребу підприємства, а також визначати, з якою метою і для яких потреб були витрачені гроші. Для цього залучають аналітиків, щоб провести потрібні обрахунки і зробити правильні висновки.

Існує кілька способів визначити фінансові потреби підприємства. Одним із таких методів є визначення мінімальної суми грошей, яка потрібна компанії для реалізації запланованих бізнес-процесів. Відповідно до цього методу мінімальна сума готівки визначається пропорційним співвідношенням операційних витрат цього року до коефіцієнта грошового потоку.

1.2. Законодавче та літературне регулювання обліку та аудиту грошових коштів

Лісовий кодекс України [18], який був введений в дію Постановою ВР № 3853-ХІІ від 21.01.94 р. є основним законодавчим актом, який регулює правові відносини на території України і має за мету забезпечити підвищення продуктивності, посилити корисні властивості, охороняти та відтворювати ліси, задовольняти потреби суспільства та населення в деревині, лікарській і технічній сировині, кормових, харчових продуктах лісу.

Основні положення Лісового Кодексу наступні:

- єдине державне управління лісовим фондом;
- переважна державна власність на ліси;
- визнання права ведення лісового господарства винятково на умовах постійного лісокористування;
- взаємодія функцій лісів як екологічно-стабілізуючого фактору, природного ресурсу та засобу виробництва;
- виняткове право постійних лісокористувачів на лісозаготівлю як завершальну фазу ведення лісового господарства, у тому числі на отримання зиску від цієї діяльності.

Проведення фінансових операцій з грошовими коштами законодавчо врегульоване низкою нормативно-правових документів України та вимогами міжнародних стандартів обліку й звітності.

Виділяють три рівні нормативного регулювання грошових коштів:

- міжнародний;
- законодавчий;
- нормативний.

Міжнародний рівень вивчає принципи регулювання грошовою політикою на світовому рівні. Він включає такі міжнародні стандарти бухгалтерського обліку: «Подання фінансової звітності» [19], «Звіт про рух грошових коштів»

[22], «Вплив змін валютних курсів» [20], «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» [21].

Законодавчий і нормативний рівні застосовують лише на території України. До них входять Закони України та Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку.

НП(С)БО 1 встановлює правила оформлення в фінансовій звітності інформації про наявність і розміщення грошових коштів, їх рух протягом періоду за видами діяльності компанії. При цьому залишки грошей у відповідних статтях відображають в формі № 1, які наведені в Додатку 1 даного Стандарту, а рух грошових потоків (надходження і витрачання) транслює форма № 3 Звіт про рух грошових коштів» [24].

НП(С)БО 7 визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності [26].

НП(С)БО 9 визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності [27].

До запроваджених змін у 2013 року, в Україні діяв окремий стандарт з методичних основ відображення інформації в Звіті про рух грошових, однак даний стандарт був вилючений, а його основні положення і типова форма частково увійшли в НП(С)БО 1. Вважаємо, що стандарт давав чітку орієнтацію в підготовці та оформленню зазначеного звіту, тому не виключено, що він міг продовжити своє існування.

Порядок зберігання та оформлення операцій з руху готівки на підприємстві через касу регулює затверджений НБУ нормативний документ «Положення про ведення касових операцій у національній валюті України» № 148 [35]. Дане Положення впроваджено у відповідності до Закону України «Про Національний банк України» [36] з метою забезпечення організації

готівкового грошового обігу суб'єктів господарювання «та визначення порядку ведення касових операцій для підприємств і організацій».

Основні правові акти щодо організації і ведення бухгалтерського і податкового обліку, як обов'язкового виду обліку, якими повинні керуватись всі суб'єкти господарювання, що функціонують на території України, в тому числі і підприємства лісової галузі, відображено на рисунку 1.6.

К.М. Білецька, Г.В. Осовська вважають грошові кошти доходами та надходженнями [4, с.135]. В економічному словнику за редакцією Г.В. Осовської грошові кошти визначено як «доходи та надходження, що акумулюються у грошовій формі на рахунках підприємства», що не враховують витратний механізм підприємства та кругообіг засобів.

В літературі з економіки є також багато інших визначень грошових коштів, а саме: В.В. Бабіч, С.В. Сагова зазначають, що під грошовими коштами варто розуміти валюту України та іноземну валюту [3, с. 180].

Ф.Ф. Бутинець описує грошові кошти як форму існування грошей, що використовується як засіб платежу та обігу; грошовими знаками нац. валюти України є банкноти і монети, в тому числі пам'ятні та ювілейні монети, що знаходяться в обігу і є дійсними платіжними засобами [6].

М.В. Дерій [9, с. 62] вважає, що грошові кошти – це основні сегменти для здійснення готівкових та безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами й підприємствами.

Єфіменко В.І. зазначає, що «грошові кошти - це готівка, яка зберігається на підприємстві, гроші в банках (на рахунках), банківські векселі, грошові чеки та перекази від клієнтів» [12, с. 12].

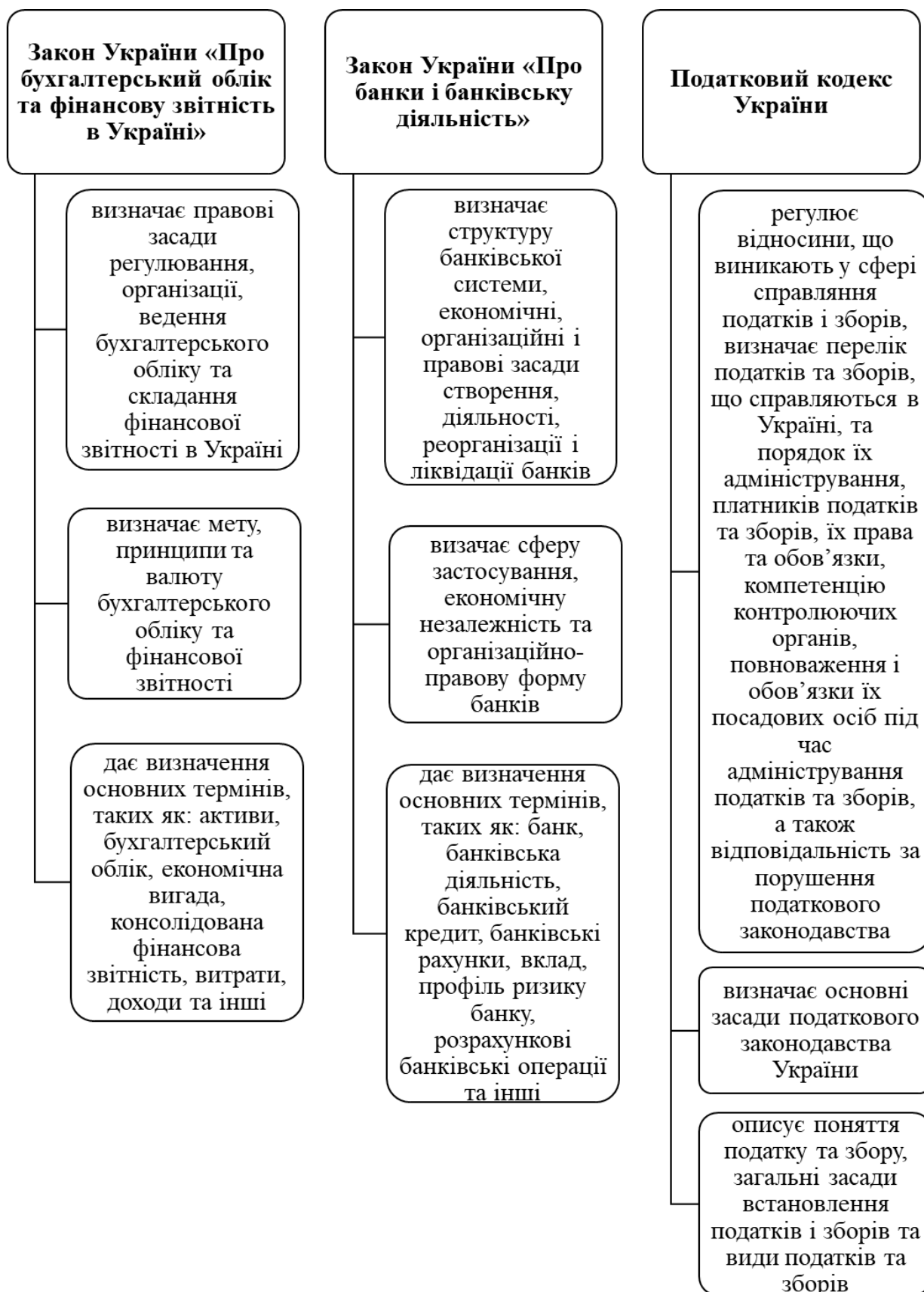

Рис. 1.6 Законодавчі акти, що регулюють грошові кошти

1.3. Методика наукових досліджень

Наукове дослідження полягає у вивченні та роз'ясненні закономірності зміни явищ, що підлягають вивченню, а також процесів навколишнього об'єктивного світу.

Для якісного і точно проведення наукових досліджень необхідною умовою є наявність предмету досліджень, засобів для обчислення, вимірювання та дослідження, програми та методики досліджень, а також кваліфікованих кадрів.

Наукові дослідження в загальному поділяють на основні чотири етапи (рис. 1.7).

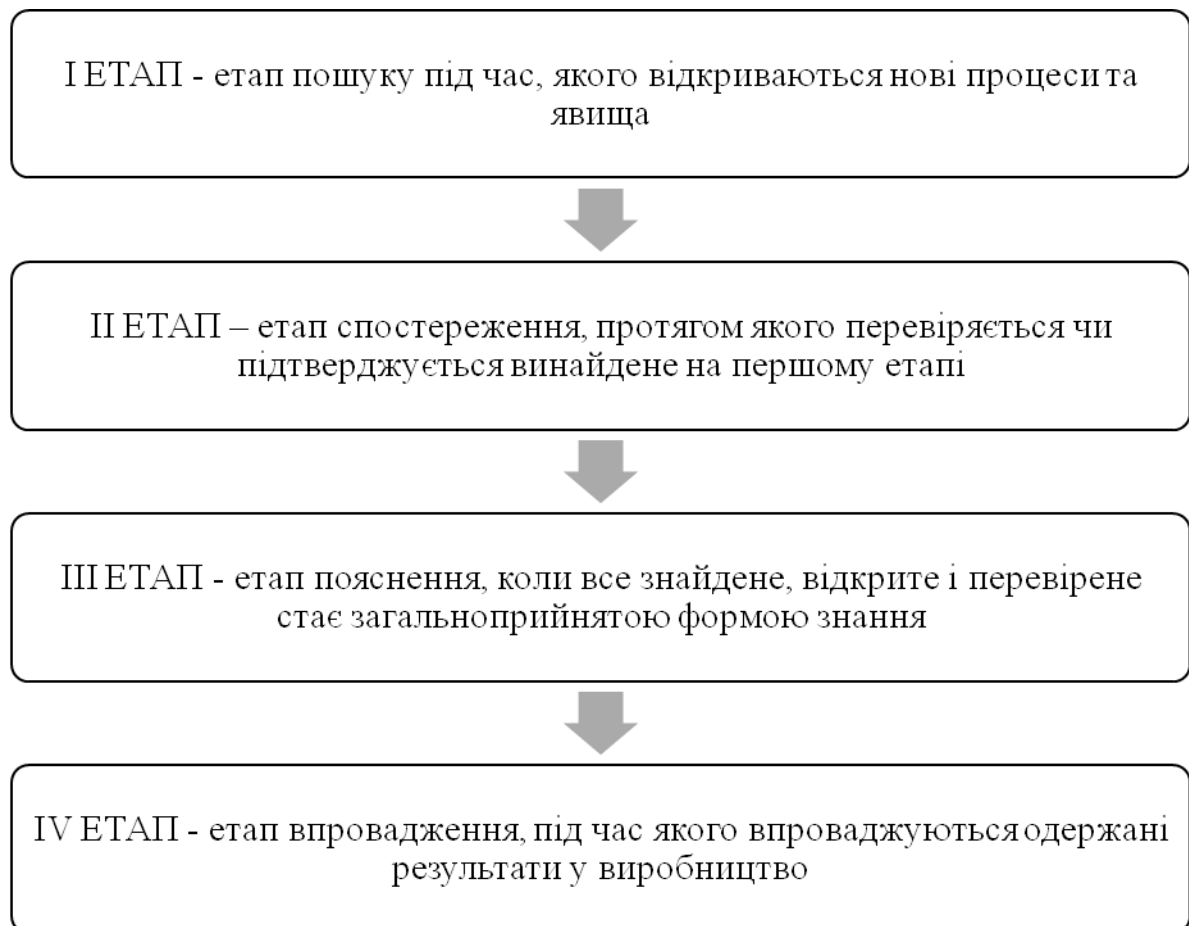

Рис. 1.7 Етапи наукового дослідження

Обрана тема наукового дослідження має бути вивчена та засвоєна за допомогою певних методів наукового дослідження. Метод - це дослідження

природних і суспільних явищ, спосіб теоретичного дослідження чи практичного здійснення будь-якого процесу. Метод - це засіб досягнення мети.

Наукові дослідження використовують різноманітні методи для вивчення явищ, отримання нових знань та розв'язання наукових проблем. Всі наукові методи можна розділити на загальні та спеціальні. Загальні методи використовуються протягом усього дослідження, незалежно від конкретної галузі знань чи особливостей об'єкта дослідження. До загальнонаукових методів дослідження належать: спостереження, експеримент, аналіз, синтез, вимірювання, моделювання, аналіз даних, дедукція, індукція, експертні опитування. В загальному їх об'єднують у три групи: емпіричні, комплексні і теоретичні. Ці методи можуть використовуватися окремо чи в поєднанні, в залежності від конкретної ситуації та завдань дослідження.

Емпіричні методи зазвичай використовуються на етапі збору необхідних даних. Ці методи, як і всі інші методи збору, відзначаються своєю простотою в застосуванні і можуть бути використані в різних наукових напрямках. Спостереження дозволяє досліднику уникнути повного дослідження (обстеження) і замість цього отримати загальні дані, які обґрунтовано відображають характеристики всього набору об'єктів або явищ. Порівняння надає можливість визначити схожість та розбіжності між об'єктами та явищами дійсності, а також встановити загальні риси, спільні для порівнюваних об'єктів, і унікальні особливості та властивості, які характерні для кожного з них.

Метод вимірювання є процедурою для визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру, тобто еталону. Експеримент – це метод наукового дослідження, що передбачає втручання у природні умови існування предметів і явищ. Експеримент створює визначені умови для вивчення певних аспектів предметів і явищ, намагаючись відтворити їхні характеристики у спеціально створених умовах із метою детального вивчення, виключаючи супутні фактори.

Дедукція дозволяє робити висновки про певний елемент множини на основі знань про загальні властивості всієї множини. Це процес логічного

виведення конкретних висновків з загальних принципів. Індукція, навпаки, йде від часткового до загального. Тобто, на основі знання про частину предметів чи явищ в певному класі робиться висновок про клас взагалі. Це може включати у себе вивчення конкретних прикладів чи випадків з метою узагальнення загальних закономірностей чи характеристик.

Спеціальні методи наукових досліджень представляють собою конкретні техніки, процедури та інструменти, які використовуються в конкретних галузях науки для дослідження особливих аспектів об'єктів або явищ. Ці методи є специфічними для певних наукових дисциплін і дозволяють вченим отримувати об'єктивні дані та робити висновки на основі специфічних властивостей або характеристик вивчених об'єктів. Наприклад, в біології спеціальні методи можуть включати генетичні дослідження, мікроскопію, методи флуоресцентної маркування, вивчення молекулярної біології тощо. У фізиці спеціальні методи можуть включати експерименти з використанням рентгенівської кристалографії. Основна мета спеціальних методів - це забезпечити вченим необхідні інструменти для проведення досліджень в конкретних областях та здобуття глибокого розуміння особливостей об'єктів або явищ, які вивчаються. Вони дозволяють детально вивчати конкретні аспекти і вирішувати специфічні наукові завдання.

Облік і аудит грошових коштів є досить складним процесом, що включає вивчення і оцінювання системи внутрішнього контролю, тому що від неї залежить безпосередньо довіра аудитора до суб'єкта господарювання. Після збору необхідної інформації аудитор переходить до планування подальшої роботи; також складається програма аудиту та виконується основна частина перевірки.

Існує ряд спеціальних процедур і тестів, за якими аудитор здійснює перевірку за напрямом «грошові кошти». Ці процедури дозволяють йому ефективно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства. Результати цієї оцінки слугуватимуть критеріями для вибору методики аудиторського контролю.

Методичні прийоми, що застосовуються аудитором при здійсненні перевірки грошових коштів включають такі процеси: інвентаризацію; спостереження за проведенням фінансових та господарських операцій, відображенням їх у системі бухгалтерського обліку; проведення усного опитування; отримання письмових підтверджень; перевірку документів за різними показниками; взаємний контроль операцій і документів, підготовлених на підприємстві; перевірку математичних розрахунків; аналіз (рис. 1.8).

Методи фактичного контролю	Методи документального контролю
<ul style="list-style-type: none"> • інвентаризація; • перевірка наявності готівки та документів у касі; • перевірка приміщення, де зберігаються кошти 	<ul style="list-style-type: none"> • зустрічна перевірка; • перевірка документів за даними кореспондуючих рахунків; • перевірка по-суті, арифметична, перевірка механічної точності

Рис. 1.8 Методи контролю

У процесі проведення ревізійно-касових операцій перший етап контролю коштів включає раптову перевірку контрольної каси шляхом виплати всіх грошей у касі підприємства (квитанцій) та повного аркуша інших грошових документів (векселів, зобов'язань).

Другий етап — перевірка правильності заповнення касових документів та організація порядку ведення касових операцій.

Третій етап перевірки проводиться за справами, за якими компанія отримала та видала гроші.

На четвертому етапі аудитор перевіряє повноту відображення в касі підприємства грошових коштів, що надходять з різних джерел.

На п'ятому етапі аудитор перевіряє дотримання підприємством встановленого ліміту залишку готівки в касі підприємства.

На шостому етапі аудитор проводить зіставлення даних первинних, аналітичних і синтетичних облікових документів з даними, які відображені у фінансовій звітності компанії, для визначення їх відповідності один одному.

Контроль за збереженням готівки у касі є ключовим, оскільки грошові кошти є найбільш ліквідним активом, а порушення у касових операціях може мати системний та широкомасштабний характер.

На першому етапі перевірки дій на поточному рахунку аудитор визначає кількість поточних, валютних та інших рахунків в установах банків, відповідність відображених на рахунках господарських операцій визначеним чинним законодавством.

На другому етапі контролю ревізор перевіряє повноту і строки оприбуткування коштів, що надійшли на рахунки підприємств, строки перерахування податків до бюджету та обов'язкових платежів.

У процесі третього етапу аудитор перевіряє правильність кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку за банківськими операціями, що використовуються підприємством. Перевірка аудитором операцій за депозитними рахунками та рахунками, відкритими за акредитивами, здійснюється шляхом визначення наявності та перевірки документів, що обґрунтовують можливість відкриття цих рахунків, зберігання та призначення коштів, розміщених на цих рахунках.

Об'єктами контролю коштів на рахунках у банках є наявність і рух коштів на рахунках у банках, матеріали інвентаризації, фінансова звітність. Контроль банківських операцій здійснюється постійно окремо по кожному рахунку. Особливу увагу варто приділити поточному рахунку. Під час перевірки спочатку визначають наявність усіх банківських виписок за рахунками підприємства. Якщо частина відсутня, необхідно отримати банківські копії.

Результати своєї перевірки аудитор відображає у робочому документі.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Оцінка основних фінансово – господарських показників діяльності підприємства та аналіз руху грошових потоків

Філія «*****» знаходиться, практично, в центрі у Львівській області, на території, яка об'єднує чотири адміністративні райони – Львівський, Червоноградський, Стрийський, Яворівський. Територія досліджуваного господарства налічує 22 лісництва, зокрема: Борщовицьке, Брюховицьке, Бутинське, Великомоствіське, Винниківське, [Великолюбінське](#), [В'язівське](#), [Завадівське](#), [Зіболківське](#), Короснянське, [Красівське](#), [Лапаївське](#), [Липниківське](#), [Любельське](#), [Низівське](#), Перемишлянське, Романівське, Свірзьке, [Соснівське](#), Старосільське, Суходільське, [Товщівське](#). В цілому площа Львівського лісового господарства ДСГП «Ліси України» 82706 га.

Лісові масиви філії «*****» знаходяться в басейнах рік Західний Буг, Дністер, Прип'ять, Зубра, Полтва, Щирець, Рата, Солокія.

Згідно лісорослинного районування територія підприємства розташована в Європейській зоні широколистяних лісів східно-європейської провінції, Малополіського, Кременецько-Хотинського округу та округу Розточчя, району Подільського плато в зоні Львівсько-Бережанського водороздільного плато. Клімат району розташування лісгоспу помірно-континентальний.

Природно-заповідний фонд філії становить 21% від загальної площі підприємства і складається з 7 лісових заказників місцевого значення – «Бутинський», «Глухівський», «Чортова скеля», «Львівський», «Винниківський», «Завадівський», «Любінський», 4 ландшафтних заказників місцевого значення «Липниківський», «Свірзький», «Романівський», «Климова дєбра»; 2 пам'ятки природи – «Винниківський дендропарк», «Жовківська»; 1 пам'ятка садово-паркового мистецтва – «Басівський дендропарк», частини

регіонального ландшафтного парку «Стільське горбогір'я», 1 ботанічна пам'ятка природи – «Магнолія Кобус», 6 ботанічних пам'яток місцевого значення – дендропарк «В'язівський» та дендропарк «Під Гараєм», «Дуби Лянга», «Дуби Кулича», «Дуби Рекленця», «Дуби Зіболки», 4 заповідні урочища – «Борове», «Великомостівське», «Журі» та «Майдан».

Господарська діяльність Львівського лісгоспу спрямована на вирощування продуктивних і стійких лісових насаджень для підвищення рекреаційної, природоохоронної та захисної функцій лісу. Ліси філії «*****» за екологічним та соціально-економічним значенням належать до категорії лісів розвитку, рекреації та відпочинку, забезпечують потреби суспільства в лісових ресурсах, виконують рекреаційні, санітарно-гігієнічні, рекреаційні, естетичні, виховні функції, а також виконують ці функції у великомасштабних населених пунктах. Виділяють прилеглі ліси для природоохоронних, наукових, історико-культурних цілей. Існуюча класифікація лісів відповідає економічним цілям розташування підприємства, природно-господарським умовам та вимогам сучасного природоохоронного законодавства, а також сприяє захисту навколишнього середовища, захищаючи природні ландшафти та продуктивні плантації, території з об'єктами спадщини, ендемічними рослинами та рідкісними тваринами.

Оцінка фінансово-господарських показників діяльності підприємства та аналіз руху грошових потоків є важливою частиною фінансового менеджменту. Це допомагає зрозуміти фінансове здоров'я підприємства, його ефективність та можливості для подальшого розвитку. Пропонуємо розглянути основні показники та методи аналізу.

Показники фінансового стану: прибутковість (чистий прибуток, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу); ліквідність (коефіцієнти ліквідності, які дозволяють оцінити спроможність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання); фінансовий стан (коефіцієнт фінансової стійкості, який визначає ступінь залежності підприємства від позикового капіталу).

Аналіз руху грошових потоків:

- операційні грошові потоки (грошові потоки, пов'язані з основною діяльністю підприємства (продажі товарів, отримання послуг тощо));
- інвестиційні грошові потоки (витрати та доходи, пов'язані з інвестиціями в активи підприємства (купівля обладнання, нерухомості тощо));
- фінансові грошові потоки (пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства (отримання позик, виплата дивідендів тощо)).

Гармонійне поєднання цих методів дозволяє отримати повну картину фінансового стану та ефективності діяльності підприємства. Важливо також враховувати специфіку галузі, в якій працює підприємство, та економічну ситуацію загалом для об'єктивного аналізу [2].

У табл. 2.1 розглянемо динаміку і структуру грошових потоків у Державному спеціалізованому господарському підприємстві «*****» за 2021–2022 рр..

Таблиця 2.1

Динаміка й структура грошового потоку у *** за 2021–2022 рр.**

Показник	2021 р.		2022 р.		Динаміка	
	сума, тис.грн	%	сума, тис.грн	%	абсолютна	відносна, %
1	2	3	4	5	6	7
Всього додаткового грошового потоку	6111	100,0	2106	100,0	-4005	34,4
зокрема, від операційної діяльності	6111	100,0	2106	100,0	-4005	34,4
від інвестиційної діяльності	-	-	-	-	-	-
від фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-
Всього від'ємного грошового потоку	8051	100,0	87	100,0	-7964	1,1
зокрема, від операційної діяльності	-	-	-	-	-	-
від інвестиційної діяльності	7870	97,7	87	100,0	-7783	1,1
від фінансової	181	2,3	-	-	-181	-

діяльності						
Чистий рух коштів за період	-1940	-	2019	-	-	-
Залишок коштів на початок періоду	2193	-	174	-	-2019	7,9
Залишок коштів на кінець періоду	253	-	2193	-	+1940	>8,7 рази

Як бачимо, у результаті реформ, що відбулися у структурі управління лісової галузі, є суттєві зміни у динаміці грошового потоку. Додатковий грошовий потік повністю формується від операційної діяльності, а від’ємний – від інвестиційної і фінансової (у 2022 році лише від інвестиційної).

Залишок грошових коштів, чистий грошовий потік та прибуток до оподаткування – це важливі показники, які демонструють фінансову стійкість та ефективність діяльності підприємства в різний час. Фінансова стійкість — це фундаментальний параметр функціонування підприємства, без якого неможливий його стабільний розвиток [40].

Отже, з табл. 2.2 видно, що середній залишок грошових коштів відображає суму грошових коштів, які залишились у підприємства після врахування всіх витрат та отриманих доходів протягом певного періоду. У період 2018-2022 рр. цей показник не стабільно змінювався. Найменшим він був у 2020 році і становив 174 тис. грн., а найбільшим – 2193 тис. грн. у 2021 році. Динаміка цього показника може показати, наскільки ефективно підприємство використовує свої грошові ресурси.

Таблиця 2.2

Динаміка наявності, руху грошових коштів та прибутку у

Показники	Роки					2022р. у % до 2018р.
	2018	2019	2020	2021	2022	
Середній залишок грошових коштів, тис. грн.	775	186	174	2193	253	32,6
Чистий грошовий потік, тис. грн.	585	-589	12	2019	-1940	-

Прибуток до оподаткування, тис. грн.	122	1270	54	212	107	87,7
--------------------------------------	-----	------	----	-----	-----	------

Наступним показником є чистий грошовий потік. Це сума грошових потоків, які генеруються основною діяльністю підприємства після врахування витрат та отриманих доходів від операційної діяльності. Чистий грошовий потік є важливим показником для оцінки фінансової здатності підприємства забезпечувати грошові потоки для покриття своїх зобов'язань та розвитку.

Останнім є показник прибутку підприємства до врахування податків. Він відображає прибуток, який генерується підприємством перед врахуванням податків. Динаміка цього показника показує, як ефективно підприємство заробляє гроші від своєї основної діяльності.

Аналіз динаміки цих показників дозволяє оцінити зміни в фінансовому стані підприємства протягом певного періоду. Позитивний ріст грошових залишків, чистого грошового потоку та прибутку до оподаткування може свідчити про стабільність та успішність бізнесу, тоді як їх зниження може сигналізувати про можливі проблеми, зокрема зі здатністю погашення зобов'язань або зниженням прибутковості [39].

У табл. 2.3 розміщено інформацію про структуру та аналіз оборотних активів за їх ліквідністю.

Таблиця 2.3

Структура та аналіз оборотних активів за їх ліквідністю у

Показники	Роки						2022 р. до 2020 р.	
	2020		2021		2022		+; -	%
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%		
Запаси та витрати	3183	59,4	1842	37,4	9527	60,1	+6344	>в 3рази
Кошти в розрахунках	2003	37,4	1904	38,6	5096	32,3	+3093	>в 2,5раз и
Грошові кошти та їх еквіваленти	174	3,2	1184	24,0	1223	7,6	+1049	>в 7разів
Оборотні активи	5360	100,0	4930	100,0	15846	100,0	+10486	>в 3рази

Для аналізу обрано дані за період з 2020 року до 2022 року. У лісогосподарському підприємстві оборотні активи включають запаси та витрати, кошти в розрахунках, грошові кошти та їх еквіваленти. У 2020 році оборотні активи підприємства становили 5360 тис. грн., у 2021 році – 4930 тис. грн., у 2022 році – 15846 тис. грн. Структура оборотних активів підприємства та їх ліквідність грають важливу роль у фінансовому управлінні. Оборотні активи – це активи, які перетворюються на грошові кошти або споживаються протягом короткострокового періоду, зазвичай до одного року. Їх ліквідність вказує на здатність підприємства швидко реалізувати ці активи на грошові кошти.

Оцінка показників виробничої діяльності лісогосподарського підприємства включає в себе аналіз різноманітних аспектів, пов'язаних з заготівлею деревини, її обробкою, транспортуванням та реалізацією.

Ключові показники та аспекти, які враховують при оцінці діяльності лісогосподарського підприємства:

- обсяги заготівлі (кількість вирубаного кубомаси, обсяги заготівлі лісоматеріалів за період, сезонні та регіональні варіації в обсягах заготівлі);
- стан лісових ресурсів (аналіз площі лісових масивів та їх зміни, стан охорони лісових угідь та ресурсів);
- ефективність використання ресурсів (використання технологій та методів рубки, що впливають на відновлення лісу, контроль за використанням різноманітних частин дерева (для деревини, паперу, біопалива тощо));
- ступінь використання промислових можливостей (аналіз виробничих процесів та їх оптимізація для підвищення продуктивності, оцінка обладнання, технологій та робочої сили);
- управління ланцюгом постачання (аналіз ефективності постачання сировини, управління логістикою для оптимізації транспортування та доставки деревини);

- екологічний вплив (відстеження екологічного впливу на навколишнє середовище, впровадження та виконання екологічних стандартів та законодавства);
- фінансовий аналіз (рентабельність заготівлі лісоматеріалів та їх подальшої обробки, ефективність витрат та прибутковість виробництва);
- соціальний вплив (взаємодія з місцевими спільнотами, створення робочих місць та соціальних програм для місцевого населення).

Основні показники та величини зібрано у табл. 2.4. Оцінка цих показників допомагає Державному спеціалізованому господарському підприємстві «Ліси України» краще розуміти його діяльність, виявляти потенційні проблеми та можливості для покращення, а також відстежувати сталі зміни в ефективності та сталості управління лісовими ресурсами.

З табл. 2.4 можемо побачити позитивну динаміку у загальній кількості заготовленої деревини, яка збільшилась у 6 разів, що в свою чергу вплинуло на загальний дохід підприємства. Собівартість реалізованої продукції це сума усіх витрат, які пов'язані з виробництвом та реалізацією конкретної продукції чи послуги і у період 2020-2022 рр. вона збільшилася у 18 разів. Чистий прибуток з 35 тис. грн. виріс до 5746 тис. грн. у 2022 році. Оборотні активи зросли з 4930 тис. грн. до 15847 тис. грн., тобто у 3,2 рази.

Таблиця 2.4

Оцінка показників виробничої діяльності у

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у % до 2020 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	10999	22645	213270	>в 19,3раза
Інші операційні та інші доходи, тис.грн.	2791	1014	1918	68,7
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	8625	13709	155108	>в 18разів
Інші операційні та інші витрати, тис.грн.	5122	6467	3160	61,7
Чистий прибуток до оподаткування	43	212	7007	>в 163рази

(збиток), тис.грн.				
Податок на прибуток, тис.грн.	8	38	1261	>в 157,6 раз
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	35	174	5746	>в 164рази
Рівень рентабельності, %	40,8	62,2	4,6	-36,2 п
Величина власного капіталу, тис.грн.	7302	8760	9676	132,5
Наявність необоротних активів, тис.грн.	3300	4785	17030	>в 5,2рази
Величина оборотних активів, тис.грн.	4930	5080	15847	>в 3,2рази
Заготовлено деревини всього, м ³	20359	22769	122100	>в бразів
у т.ч. від рубок головного користування, м ³	10122	10985	62511	>в бразів
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	311	354	358	115,1
Середньомісячна заробітна плата, грн.	15812	17483	21609	136,7

Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства також є важливими показниками його фінансового стану. Ці поняття відображаються у балансі підприємства та вказують на те, скільки коштів підприємство заборговане своїм клієнтам або власникам та скільки підприємство заборговане своїм постачальникам чи кредиторам.

Дебіторська заборгованість – це сума грошей, яку інші компанії або клієнти заборгували вашому підприємству за товари або послуги, які ви надали, але які ще не були оплачені [25]. Підприємство може мати дебіторську заборгованість через видачу товарів або послуг на кредитній основі або через несплату рахунків вчасно (табл.2.5).

Таблиця 2.5

**Інформація про дебіторську і кредиторську заборгованість у

***** , 2022 рік**

Види заборгованості	На початок року		На кінець року		Зміни (+,-) тис. грн.
	тис.грн	%	тис.гр н.	%	
Дебіторська заборгованість, всього	1779	100,0	8413	100,0	6634
Поточна дебіторська заборгованість,	1484	83,2	8166	97,1	6682
в т.ч. за товари, роботи, послуги	1455	81,8	7741	92,0	6286

за розрахунками з бюджетом	29	1,6	425	5,1	396
Інша поточна дебіторська заборгованість	295	16,6	247	2,9	-47
Кредиторська заборгованість, всього	3725	100,0	33764	100,0	30039
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	1792	5,3	1792
Поточна кредиторська заборгованість, всього	3430	92,0	24583	72,8	21153
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1734	46,6	10250	30,3	8516
- за розрахунками з бюджетом	594	17,3	7157	21,2	6563
- зі страхування	243	7,1	1312	3,9	1069
- з оплати праці	859	23,0	5864	17,4	5005
Інші поточні зобов'язання	295	8,0	7389	21,9	7094

Кредиторська заборгованість – це сума грошей, яку ваше підприємство заборгувало своїм постачальникам або кредиторам за товари чи послуги, отримані, але ще не оплачені. Кредиторська заборгованість може виникнути через затримку в оплаті рахунків за постачанням товарів чи послуг.

Дебіторська та кредиторська заборгованість впливають на ліквідність та фінансову стабільність підприємства. Великі суми дебіторської заборгованості можуть призвести до нестачі грошей у касі підприємства та зниження ліквідності [23]. Одночасно, великі суми кредиторської заборгованості можуть свідчити про ефективне управління потоками грошей, але також можуть призвести до необхідності сплати заборгованості у майбутньому.

Аналіз цих показників допомагає управлінцям підприємства в розумінні фінансового стану компанії, плануванні операцій та управлінні грошовими потоками для забезпечення фінансової стійкості та ефективності бізнесу.

2.2 Бухгалтерське відображення обліку готівки та коштів на рахунках у банку

Бухгалтерський облік грошових коштів має на меті контроль за дисципліною у веденні касових та розрахункових операцій, а також оцінку

правильності та ефективності використання грошових ресурсів. Він спрямований на забезпечення збереження наявності готівки та належної документації в касі підприємства.

Завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів є:

- перевірка правильного оформлення документів і законність операцій з грошима, своєчасне і цілковите їх відображення в обліку;
- забезпечення вчасності, повноти і точності розрахунків за всіма видами платежів та поступлень, слідкування за заборгованостями;
- забезпечення збереження грошових коштів, документів в касі та інших місцях їх видачі, забезпечення готівкою для всіх невідкладних потреб, де за умовами розрахунку чи виходячи з характеру діяльності вона потрібна;
- пошук варіантів для раціональнішого вкладу вільних грошових коштів як джерела фінансових інвестицій, які б могли приносити дохід.

Особливостями касових операцій є наступні:

1. Кошти є найбільш рухливими і легко реалізованими активами всіх підприємств.
2. Грошові операції характеризуються масовістю і розповсюдженістю.
3. Динаміка обороту грошових потоків і великий обсяг фінансових операцій роблять цю сферу господарської діяльності найбільш схильною до різноманітних порушень та зловживань.

Первинний і зведений облік готівки та коштів на рахунках у банку – це два різних етапи бухгалтерського обліку, які використовуються для відстеження фінансових операцій підприємства.

Первинний облік готівки та коштів на рахунках у банку – це процес реєстрації фінансових операцій і обліку коштів на рахунках у банку на основі первинних документів. Основна мета цього обліку – точно і систематично відображати всі фінансові транзакції підприємства, пов'язані з готівкою та банківськими операціями.

Каса підприємства – це особливо відведена зона або місце (розташоване на території або поблизу підприємства), призначене для приймання, видачі та

зберігання готівкових коштів, інших цінностей та інкасових документів. Зазвичай в цьому місці ведеться касова книга. Виконання касових операцій покладається на касира або іншого співробітника, з яким укладають попередній договір щодо повної матеріальної відповідальності.

Всі кошти, які надходять до каси підприємства, повинні бути своєчасно та повністю внесені в облік. Оформлення надходжень коштів до каси підприємства проводиться за допомогою прибуткових касових ордерів стандартного формату КО-1.

Готівка, яку отримано в касі від банку, також має бути детально зафіксована в касовому обліку підприємства у відповідності з загальним порядком. Видача коштів з каси підприємства регламентується видатковими касовими ордерами, стандартного зразка КО-2, або відомостями на видачу грошей, що можуть бути реалізовані через розрахунково-платіжні відомості. У цьому випадку для виплати суми грошей виписується один видатковий ордер на загальну суму видачі.

Основні етапи первинного обліку готівки та коштів на рахунках у банку включають:

- збір первинних документів (оригінальні документи, такі як чеки, квитанції, рахунки, касові ордери, банківські виписки, повинні бути зібрані для кожної фінансової транзакції);
- реєстрація в журналах (всі операції записуються в спеціальних журналах, таких як касова книга, журнал касових ордерів, журнал банківських операцій; кожен запис містить деталі операції, такі як сума, дата, контрагент, підстава тощо);
- контроль за наявністю готівки (підприємство веде облік готівки в касі, перевіряє наявність коштів, визначає залишки готівки на рахунках);
- порівняння з первинними документами (здійснюється порівняння записів у журналах з оригінальними документами для впевненості в їхній правильності та відповідності законодавству);

- формування касового залишку (на основі записів робиться підсумок касового залишку та залишків на банківських рахунках).

Цей процес допомагає підприємству докладно відстежувати кожну фінансову операцію, забезпечує ефективний контроль за наявністю коштів та готівки, і в той же час, виступає основою для подальшого формування фінансової звітності та проведення аналізу фінансового стану підприємства [32].

Підприємства мають можливість відкривати кілька рахунків у національній та іноземній валютах (відповідно до валютних кодів) в різних банках України. Один із цих рахунків визначається як основний, тоді як інші стають додатковими. У свою чергу, банки, в яких відкрито додаткові рахунки в національній та рахунки в іноземних валютах, повідомляють про це банк, де відкрито основний рахунок, протягом трьох робочих днів.

На рис. 2.1 подано перелік документів, які необхідні для відкриття рахунку в банку.

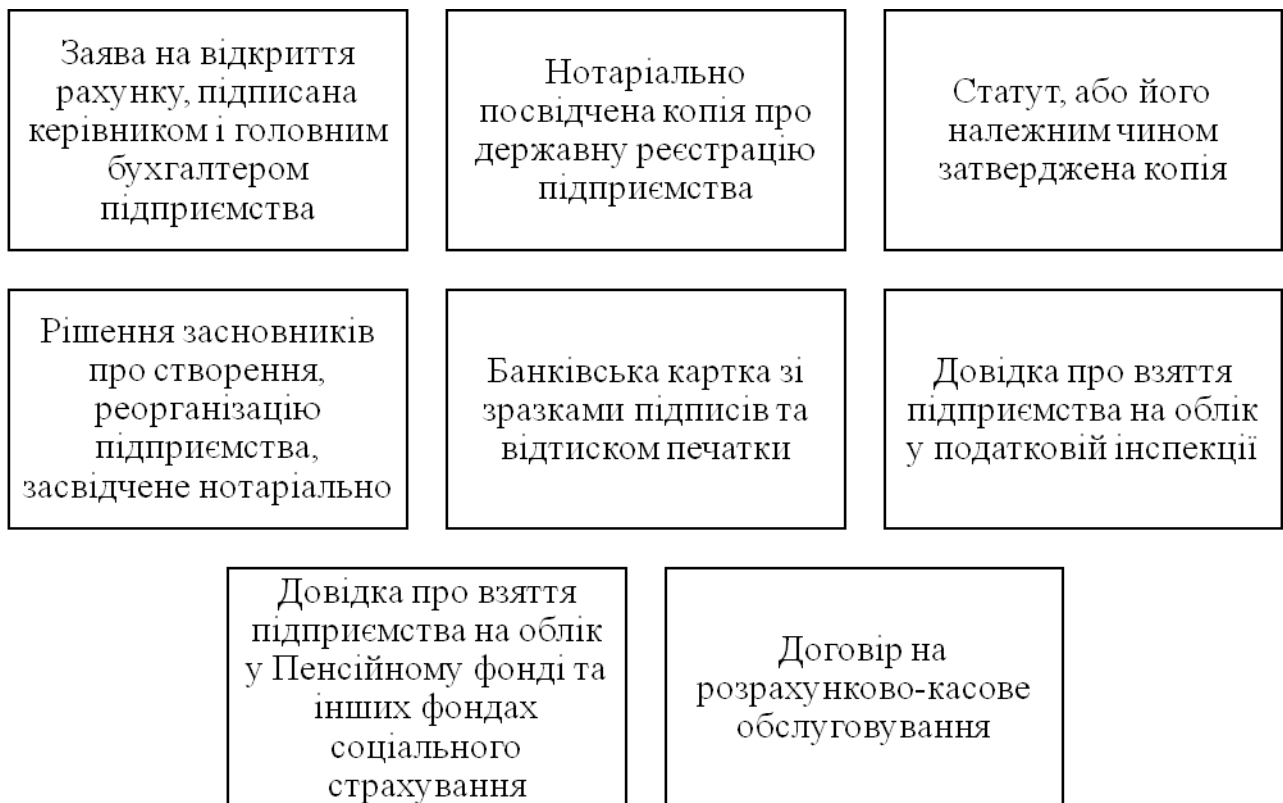

Рис. 2.1 Документи для відкриття рахунку в банку

Домовленість між банком і підприємством (клієнтом) виражається у вигляді договору на розрахунково-касове обслуговування. У рамках цього договору визначаються обов'язки як банку, так і клієнта, встановлюється порядок проведення розрахунків, регулюється відповідальність сторін, встановлюються інші умови, а також наводяться реквізити обох сторін. Договір на розрахунково-касове обслуговування детально розглядає взаємовідносини сторін щодо фінансових зобов'язань (включаючи кредитні угоди) та визначає термін його дії.

Згідно Додатку 8 до Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні у національній валюті надані в банк документи повинні мати наступні реквізити: назву підприємства, номер поточного рахунку, ідентифікаційні коди відправника і одержувача коштів, число, місяць, рік. Виправлення та помарки в таких документах не допускаються. Ці документи вважаються дійсними, якщо вони мають підписи, ідентичні підписам на банківській картці.

Розрахунковий документ (за винятком чеків) виписується в кількості примірників, потрібних для всіх учасників безготівкових розрахунків (але не менше ніж два).

Банк веде реєстр всіх проведених операцій з надходження та списання коштів з поточного рахунку у виписці з особового рахунку клієнта. За деяким часовим інтервалом або щоденно, банк надає власникам рахунків інформацію про здійснені операції, видавши їм копії виписок з поточного рахунку, до яких додаються відповідні первинні документи.

Платіжні доручення, надані платником, приймаються банком для виконання протягом десяти календарних днів з дати їхньої виписки, при цьому враховується наявність коштів на рахунках. Ці доручення застосовуються в розрахунках за платіжками різного характеру, включаючи товарні та нетоварні операції.

Грошовий чек є письмовим документом, що містить вказівку власника рахунку у банку на видачу певної суми готівки з його поточного рахунку у межах наявного залишку. Для отримання грошей на підприємстві потрібно

мати чекову книжку, яку видає банк у рамках укладеного договору про розрахунково-касове обслуговування. У чеку мають бути заповнені всі необхідні реквізити. Чек підписує посадова особа з правом підпису, чий зразки підписів є у банку разом з відбитком печатки. Підписи завіряються печаткою.

Основні етапи зведеного обліку готівки та коштів включають:

- формування рахунків (зведений облік починається зі збору фінансових даних з різних джерел, включаючи первинний облік, банківські виписки та інші фінансові документи);
- групування за категоріями (фінансові дані групуються за різними категоріями, такими як готівка в касі, готівка на банківських рахунках, інвестиції тощо);
- підготовка фінансової звітності (на основі групування формуються фінансові звіти, такі як баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про зміни власного капіталу та інші);
- аналіз фінансових показників (зведений облік надає можливість аналізу фінансових показників підприємства, таких як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість тощо);
- подальше планування та стратегічне прийняття рішень (на основі отриманих фінансових звітів проводиться аналіз фінансового стану підприємства, що може використовуватися для подальшого планування та стратегічного прийняття рішень).

Зведений облік готівки (рис.2.2) та коштів включає в себе агрегацію і групування фінансових даних, отриманих з первинного обліку, з метою підготовки фінансової звітності та забезпечення більшого рівня аналізу фінансового стану підприємства.

Зведений облік готівки та коштів допомагає керівництву та зацікавленим сторонам отримувати загальний огляд фінансового стану підприємства та приймати обґрунтовані рішення щодо подальшого розвитку та управління ресурсами.

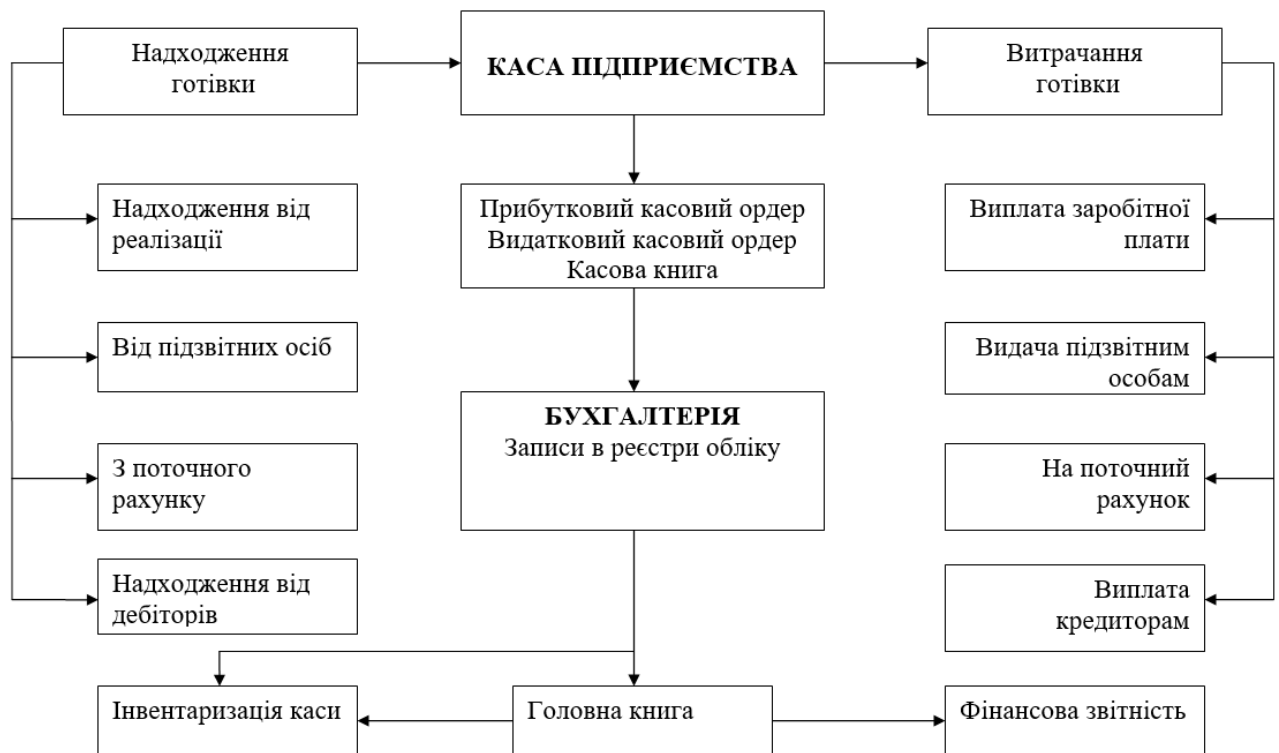

Рис. 2.2 Загальна схема обліку касових операцій у

2.3. Методика синтетичного обліку та відображення інформації про рух коштів у фінансовій звітності

Синтетичний облік та відображення руху коштів у фінансовій звітності відбуваються через використання різних методик та засобів обліку, які дозволяють систематизувати та представити цю інформацію зрозуміло та лаконічно. Основні методики та засоби, що використовуються для цього, включають:

1. Касовий облік: цей метод передбачає реєстрацію фактичного потоку грошей (готівки) в організації. Всі операції фіксуються в момент їх фактичного виникнення. Фінансова звітність формується на основі касових операцій.

2. Готівковий облік: цей метод передбачає відображення руху грошових коштів на основі внесків та виписок з банківських рахунків. Операції відображаються в звітності в момент їхнього здійснення на банківському рахунку.

3. Метод реєстру взаєморозрахунків: цей метод використовується для реєстрації руху коштів на основі взаємних зобов'язань та взаєморозрахунків з контрагентами. Він може включати створення реєстрів заборгованостей та заборгованостей перед партнерами з метою збалансування операцій.

4. Метод прямого обліку (або метод прямого звітування): цей метод передбачає відображення руху коштів безпосередньо в фінансовій звітності. Операції, що відносяться до зміни коштів, фіксуються безпосередньо в фінансових звітах.

5. Відображення руху коштів у фінансових звітах: рух коштів може бути відображений у фінансових звітах через різні розділи, такі як звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни власного капіталу та звіт про фінансовий стан. Це дозволяє розкрити інформацію про прихід та витрати коштів, зміни у фінансовому стані компанії та її фінансові результати.

Підприємство використовує рахунок 30 під назвою "Готівка" для узагальнення та відображення інформації про наявність та рух грошових коштів у касі (рис.2.3). Цей рахунок використовується для систематичного обліку готівки, що включає приймання та видачу коштів, а також будь-які інші операції, пов'язані з готівкою на підприємстві. Інформація, що відображається на рахунку 30, допомагає керівництву та бухгалтерам зрозуміти рух коштів у касі та вивести відповідні фінансові звіти.

Так, в рамках обліку грошових коштів у касі підприємства, рахунок "Готівка" має свою специфіку. З дебетного боку, в ньому відображається надходження грошових коштів до каси, тобто всі операції, які збільшують суму грошей, що знаходяться в касі підприємства. Сюди можуть входити прибуття готівки від продажу товарів чи послуг, отримання кредитів у готівковій формі тощо.

З кредитного боку рахунку відображається виплата грошових коштів з каси, що означає зменшення суми готівки у касі підприємства. Це може стосуватися виплат зарплат, закупівель товарів чи послуг за готівку, витрат на погашення боргів у готівковій формі та інших витрат.

Сальдо на рахунок "Готівка" вказує на залишок грошових коштів у касі на певний момент, або на початок або на кінець місяця. При наявності додатного сальдо, це означає, що в касі є грошові кошти, які залишилися після усіх проведених операцій. У випадку від'ємного сальдо, це може свідчити про те, що грошових коштів у касі недостатньо для покриття усіх зобов'язань, і підприємство може бути у заборгованості.

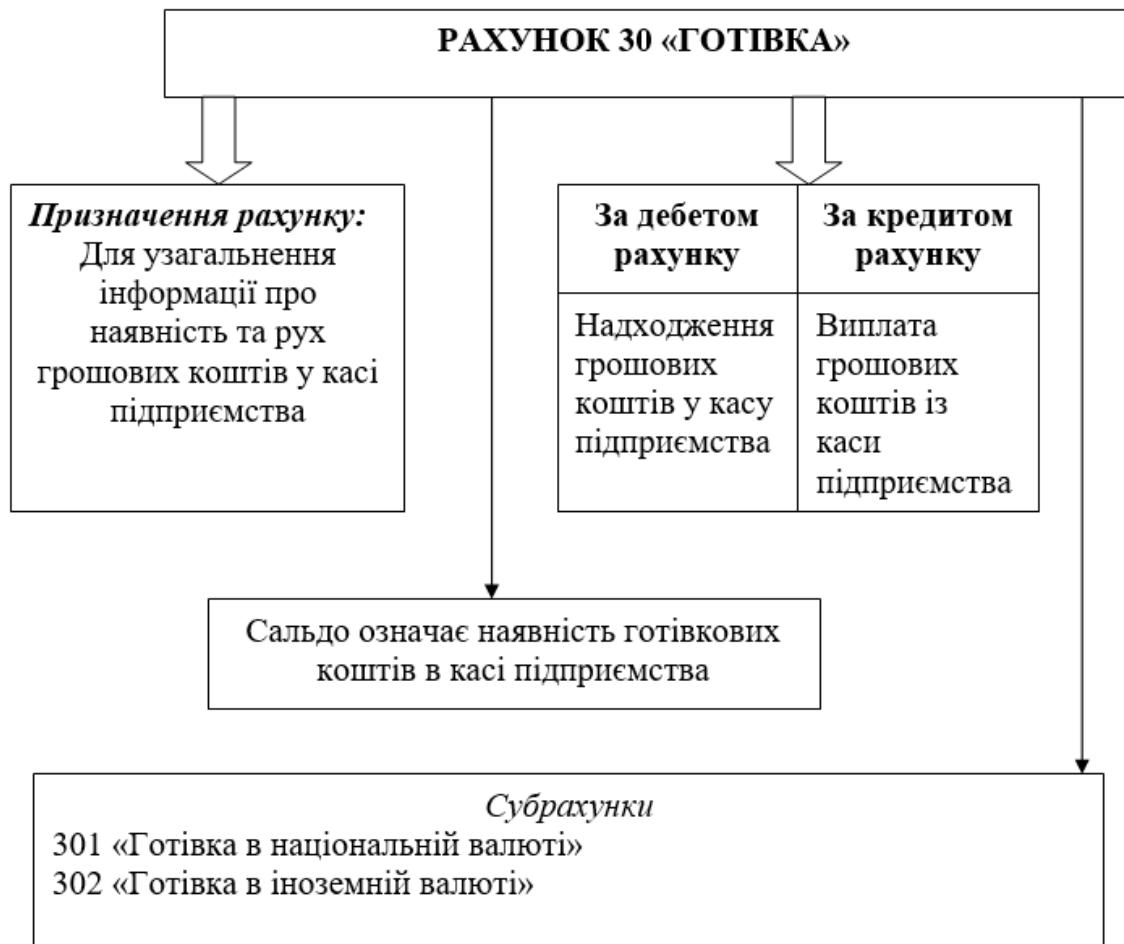

Рис. 2.3 Призначення та будова рахунка 30 «Готівка»

Рахунок 30 «Готівка» має такі субрахунки:

- 301 «Готівка в національній валюті»;
- 302 «Готівка в іноземній валюті».

Типову кореспонденцію рахунків з обліку касових операцій наведено нижче в таблиці (табл.2.6)

Таблиця 2.6

Типова кореспонденція рахунку 30 «Готівка»

Зміст господарських операцій	Кореспонд. рахунки	
	дебет	кредит
1	2	3
Одержання готівки до каси підприємства в рахунок погашення довгострокової дебіторської заборгованості	30	16
Надходження готівки до каси з рахунків в банку	30	31
Надходження готівки внаслідок погашення короткострокових векселів виданих	30	34
Надходження готівки в касу від покупців та замовників	30	36
Надходження готівки від різних дебіторів:		
- повернення підзвітною особою невикористаних сум	30	372
- отримання нарахованих дивідендів, відсотків	30	373
- погашення пред'явлених претензій	30	374
- погашення завданих збитків	30	375
Формування пайового капіталу за рахунок внесків готівкою	30	40
Погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу готівкою	30	46
Одержання довгострокової позики готівкою	30	50
Надходження короткострокової позики готівкою	30	60
Надходження готівки у вигляді доходу від реалізації продукції, робіт і послуг	30	70
Надходження до каси готівки у вигляді інших операційних доходів	30	71
Надходження до каси готівки у вигляді фінансових доходів	30	73
Надходження до каси готівки у вигляді інших доходів	30	74
Використання готівки на оплату витрат, пов'язаних із здійсненням капітальних інвестицій	15	30
Готівкові кошти переведено до банку	31	30
Використання готівки на придбання грошових документів	33	30
Використання готівки з каси на здійснення поточних фінансових інвестицій	35	30
Видача готівки з каси різним дебіторам	37	30
Використання готівки з каси на погашення довгострокових і короткострокових позик	50;60	30
Погашення довгострокових і короткострокових векселів готівкою	51;62	30
Проведено оплату постачальникам готівкою	63	30
Виплата заробітної плати	66	30

Використання готівки з каси на здійснення розрахунків за іншими операціями	68	30
Використання готівки на загальновиробничі потреби	91	30
Відображається використання готівкових коштів на адміністративні витрати	92	30
Використання готівки на витрати, пов'язані зі збутом продукції	93	30
Відображається використання готівки на :		
- інші витрати операційної діяльності	94	30
- фінансові витрати	95	30
- інші витрати	97	30

На підприємствах, де діють операційні каси, що здійснюють різноманітні операції (такі як продаж квитків, оплата послуг зв'язку, обмін валюти тощо), створюються окремі рахунки для ведення обліку грошових коштів в цих касах. Зазвичай це відбувається шляхом створення субрахунків, таких як "Готівка в національній валюті в операційній касі" та "Готівка в іноземній валюті в операційній касі".

Для відстеження грошових коштів, що зберігаються на банківських рахунках та можуть бути використані для щоденних операцій, застосовується рахунок 31 «Рахунки в банках». За дебетом цього рахунку фіксується надходження грошових коштів, а за кредитом – їх використання. Сальдо цього рахунку вказує на наявність грошових коштів на поточному банківському рахунку підприємства на початку або в кінці місяця.

Рахунок 31 «Рахунки в банках» має такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;
- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;
- 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Типову кореспонденцію рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» наведено нижче в таблицях (табл.2.7, табл. 2.8).

Таблиця 2.7

Типова кореспонденція рахунків за дебетом 311 «Поточний рахунок»

Зміст господарських операцій	Кореспонд. рахунки	
	дебет	кредит
1	2	3
Внесена готівка з каси на поточний рахунок	311	301
Від покупців в погашення заборгованості	311	361
Від інших дебіторів	311	377
Зарахована позика на поточний рахунок	311	60,50
Зараховано невикористаний залишок акредитиву	311	313
Надійшли на рахунок кошти, що перебували у дорозі	311	333
Надійшли кошти в порядку погашення короткострокового векселя	311	34
Одержані нараховані доходи	311	373
Надійшла сума визнаної претензії	311	374
Внески до статутного капіталу учасників (власників) підприємства грошовими коштами	311	46
Надійшли кошти одержані від продажу вилучених акцій.	311	45
Отримано кошти від продажу облігацій за номінальною вартістю	311	521
Надійшли суми страхових відшкодувань за майно, що знищене внаслідок стихійного лиха	311	75

Таблиця 2.8

Типова кореспонденція рахунків за кредитом 311 «Поточний рахунок»

Зміст господарських операцій	Кореспонд. рахунки	
	дебет	кредит
1	2	3
Оплачено рахунки постачальників за придбані запаси	631	311
Сплачено податки	641	311
Сплачено внески до Пенсійного фонду	651	311
Одержані кошти в касу	301	311
Виставлено акредитив, перераховано ліміт на чекову книжку	313	311
Перераховано кошти банку для придбання валюти	333	311
Видано аванс іншому підприємству	371	311
Погашено позику	60	311
Погашена заборгованість по розрахунках з власниками облігацій	521	311
Погашена заборгованість з фінансової оренди	531	311
Перерахована зарплата працівникам на їх рахунки в банку	661	311

Для систематизації інформації про наявність та рух грошових документів і грошових коштів у перебуванні в дорозі використовується рахунок 33 "Інші кошти". За дебетом цього рахунку реєструються надходження грошових документів до каси підприємства та грошових коштів, які перебувають у дорозі. За кредитом – видача грошових документів та списання коштів, які знаходяться у дорозі після їхнього зарахування на поточні рахунки.

Рахунок 33 «Інші кошти» має такі субрахунки:

- 331 «Грошові документи в національній валюті»;
- 332 «Грошові документи в іноземній валюті»;
- 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;
- 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;
- 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті».

Субрахунок 335 "Електронні гроші, номіновані в національній валюті" використовується для реєстрації операцій з електронними грошима, які проводяться комерційними агентами та користувачами відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України та правил використання електронних грошей, що були узгоджені з Національним банком України. На цьому рахунку реєструються операції, пов'язані з обігом електронних грошей у національній валюті згідно з встановленими регуляціями та визначеними угодами між Національним банком та учасниками ринку електронних грошей.

Форма № 3 фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів» є ключовим джерелом, що дає можливість оцінити рух грошових коштів та їх еквівалентів у підприємствах. Цей звіт вважається складним багатьма науковцями в контексті фінансової звітності підприємства. Причина полягає в тому, що у цьому звіті відображається інформація про різні сфери діяльності підприємства, такі як операційна, фінансова та інвестиційна діяльність. Він також надає можливість оцінити ситуацію, пов'язану зі збором та витрачанням грошових коштів, а також визначити потреби підприємства у використанні цих коштів.

Загальна складність цієї форми звітності полягає в її багатогранності, оскільки вона охоплює різні аспекти діяльності підприємства, відображаючи різні аспекти його фінансового стану та руху коштів. Це може ускладнити процес її заповнення, оскільки вимагає докладного аналізу та комплексного розуміння фінансових операцій підприємства.

Згідно з чинним законодавством, при складанні фінансової звітності або консolidованої фінансової звітності, підприємства можуть вибирати між прямим і непрямим методами складання звіту про рух грошових коштів, використовуючи відповідні форми звітності. Такий вибір дозволяє кожному підприємству врахувати специфіку й особливості своєї господарської діяльності. Прямий метод відображення руху грошових коштів у фінансовій звітності передбачає пряме відображення витрат і надходжень грошових коштів. Непрямий метод, натомість, використовує дані зі звітів про прибутки та збитки, зміни у фінансовому стані та інші джерела для визначення руху грошових коштів. Ця можливість вибору дозволяє підприємствам більш точно адаптувати спосіб складання звіту про рух грошових коштів до своєї специфіки діяльності, враховуючи різні аспекти їхніх фінансів та відображення руху грошових потоків у звітності.

Підприємство детально вказує суми надходжень та видатків, які виникають внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Якщо рух грошових коштів, пов'язаний з однією операцією, містить суми, що відносяться до різних видів діяльності, ці суми детально відображаються окремо для відповідних видів діяльності.

Наприклад, якщо певна операція призводить до отримання чи витрати грошових коштів, які мають вплив на операційну, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства, ці суми будуть розкриті окремо для кожного виду діяльності у фінансовій звітності [5]. Такий підхід дозволяє чітко відслідковувати та аналізувати вплив окремих операцій на різні сфери фінансової діяльності підприємства.

Важливо зазначити, що внутрішні зміни в складі грошових коштів не відображаються у звіті про рух грошових коштів. Це означає, що внутрішні переміщення грошей в межах підприємства, такі як перерахунки між різними рахунками, не враховуються у цьому звіті. Негрошові операції, такі як отримання активів шляхом фінансової оренди, бартерні операції або придбання активів шляхом емісії акцій, також не включаються до звіту про рух грошових коштів. Це через те, що ці операції не вимагають фактичного витрати або отримання готівкових коштів, і тому вони не відображаються у звіті, який фокусується саме на грошових потоках.

Отже, звіт про рух грошових коштів враховує лише грошові операції, де фактично виникають надходження та витрати готівкових коштів, виключаючи внутрішні перекази та негрошові операції.

Структура Звіту про рух грошових коштів базується на класифікації грошових потоків за трьома основними видами діяльності підприємства: операційною, інвестиційною та фінансовою.

Операційна діяльність – включає грошові потоки, пов'язані з основною діяльністю підприємства, такими як прибуткові відділи, витрати на оплату праці, закупівлю товарів і послуг, отримання оплати за надані послуги або продані товари.

Інвестиційна діяльність – включає грошові потоки, пов'язані з придбанням або продажем довгострокових активів, таких як нерухомість, обладнання, інвестиції у цінні папери і подібне.

Фінансова діяльність – охоплює грошові потоки, пов'язані зі змінами у власному капіталі підприємства, видачею та погашенням позик, виплатою дивідендів, придбанням чи продажем власних акцій тощо.

Ця класифікація допомагає розподілити та відстежити рух грошових коштів у різних сферах діяльності підприємства, що дозволяє аналізувати та оцінювати ефективність управління фінансами та визначати ключові напрямки розпорядження грошовими ресурсами.

Інформація про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності може бути наведена із застосуванням прямого або непрямого методів. При використанні прямого методу для визначення чистої зміни грошових коштів у результаті операційної діяльності в Звіті про рух грошових коштів послідовно вказуються всі основні класи (статті) надходжень і витрат, різниця між якими показує збільшення або зменшення грошових коштів. Так, в непрямому методі складання Звіту про рух грошових коштів сума прибутку (збитку) відображається спочатку, а потім поступово коригується для визначення чистої зміни грошових коштів. Ця корекція виконується за рахунок виключення впливу негрошових операцій та операцій, що стосуються інвестиційної та фінансової діяльності [1].

Отже, для визначення чистої зміни грошових коштів, використовуючи непрямий метод, спочатку береться сума прибутку (збитку), яка потім коригується. Ця корекція включає видалення впливу негрошових операцій (таких як зміни у власнику, амортизація, витрати безготівкового характеру тощо) та операцій, що відносяться до інвестиційної та фінансової діяльності (наприклад, купівля акцій, отримання позики тощо). Це допомагає визначити чисту суму зміни грошових коштів, виключаючи вплив негрошових факторів та операцій, які не відображають реальних грошових потоків.

Використання відповідних методик та засобів обліку допомагає компаніям точно відобразити рух коштів у фінансовій звітності, що є важливим для аналізу фінансового стану організації та прийняття стратегічних управлінських рішень.

2.4 Аудит зберігання та руху грошових коштів

Аудит зберігання та руху грошових коштів – це процедура перевірки, яка спрямована на оцінку системи контролю, що використовується підприємством для зберігання та управління грошовими коштами. Цей аудит включає

перевірку процесів, процедур та внутрішніх контролів, які застосовуються для забезпечення точного та ефективного руху грошових коштів у підприємстві.

Метою такого аудиту є переконання в тому, що фінансові операції, пов'язані з грошовими коштами, відбуваються відповідно до встановлених нормативів, політик та законодавства. Під час аудиту зберігання грошових коштів перевіряється, як ефективно управляються кошти, чи дотримуються фінансові процедури і правила, і чи відповідає внутрішній контроль вимогам надійного зберігання грошових ресурсів. Аудит руху грошових коштів включає перевірку транзакцій, пов'язаних із зберіганням, прибутками та витратами грошових коштів. Це включає перевірку точності та відповідності фінансових записів, виявлення можливих ризиків, а також оцінку внутрішнього контролю, спрямованого на запобігання помилок та шахрайства в русі грошових коштів. Загальна мета аудиту зберігання та руху грошових коштів - забезпечити достовірність фінансової звітності та довіреність управління грошовими ресурсами підприємства.

Аудит грошових коштів є актуальним при проведенні операційних перевірок, якщо власник відокремлений від керівництва підприємством, і його цікавить не тільки відповідність бухгалтерського обліку існуючим вимогам, законність і обґрунтованість витрат безготівкових коштів, чи порушення у обігу готівки, які можуть стати причиною застосування фінансових санкцій, в такому випадку аудитор виявляє факти шахрайства. Аудитор при виявленні фактів шахрайства і порушень зобов'язаний повідомляти власника і керівника, яким належить право прийняття рішень за результатами перевірки.

Рух грошових коштів суттєво впливає на результати аналізу платоспроможності підприємства та на його подальше існування взагалі. Тому для будь-якого підприємства дуже важливо створити належні умови для чіткого контролю за рухом грошових коштів, зокрема це стосується внутрішнього і зовнішнього контролю.

Перед кожним суб'єктом господарювання стоїть мета успішного ведення бізнесу та його бізнес-розвиток, що виражається в досягненні максимального

прибутку та збільшенні виробничих потужностей для збереження конкурентних позицій на відповідному сегменті ринку. Для прийняття таких управлінських рішень джерелом інформації є дані бухгалтерського обліку про активи підприємства та джерела їх формування, про джерела доходів, витрат, постачальників та інших контрагентів, про основні бізнес-процеси тощо.

Тобто вся детальна та наскрізна інформація про об'єкти, суб'єкти обліку та виробничі процеси стає основою управлінської діяльності суб'єктів господарювання. Тому проведення аудиту стає актуальною і важливою в таких умовах. Його комплексність і системність дозволяють охопити найширше коло фінансово-економічних питань діяльності господарських структур. Завдяки злагодженій системі внутрішнього контролю створюються практичні умови для ефективної роботи підприємства.

Більшість економічних операцій на підприємстві відбуваються за участю грошових коштів, що означає надходження і витрати. Цю інформацію можуть переглядати зовнішні користувачі у фінансовому звіті "Звіт про рух грошових коштів" (форма № 3). Для того щоб користувачі фінансової звітності могли оцінити реальний фінансовий стан підприємства, в даному випадку стосовно наявності та руху грошових коштів, необхідно провести аудиторську перевірку.

Як відомо, аудит – це процес перевірки публічної фінансової звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації, що стосується фінансово-господарської діяльності підприємств. Головною метою аудиту є встановлення достовірності та коректності звітності та обліку, їх повноти та відповідності чинному законодавству і встановленим стандартам. Джерелами інформації є дані у касовій книзі, звітах касира, прибуткових та видаткових касових ордерах, журналі реєстрації депонованих сум тощо [14].

Щодо основних завдань аналізу та аудиту грошових коштів, то ними є:

- перевірка наявності грошових коштів у підприємства та виявлення нестач або надлишків;
- оцінка правильності зберігання та використання грошових коштів;

- перевірка дотримання нормативно-правових актів щодо порядку ведення касових операцій;
- перевірка законності та цільового витрачання грошових коштів;
- оцінка стану розрахунково-платіжної дисципліни та внутрішнього контролю суб'єкта підприємницької діяльності.

Аудиторські процедури є методичними інструментами, що характеризуються функціями, які на них покладені в межах контрольно-аудиторського процесу. Кожен методичний прийом у системі фінансово-господарського контролю передбачає застосування певних процедур (рис. 1.9).

Призначення таких процедур буває наступне:

- організаційне;
- моделююче;
- аналітичне;
- нормативно-правове;
- логічне;
- розрахункове;
- лічильно-обчислювальне;
- порівняльно-зіставне та ін.

Організаційний прийом призначений для підбору спеціалістів, які мають досвід у наступних видах робіт: виконання контрольних функцій, оформлення організаційно-розпорядчої документації (накази, розпорядження, графіки тощо), встановлення об'єктів і вибір методики контролю [15].

Моделюванням прийомів і методів аудиту грошових коштів та їх еквівалентів слугує побудова організаційно-інформаційних моделей об'єктів контролю, які дають змогу оптимізувати контроль часових та якісних характеристик із застосуванням комп'ютерної техніки. Аналітичні прийоми полягають у розподілі об'єкта контролю на складові елементи та їх дослідженні за допомогою спеціально розроблених методів.

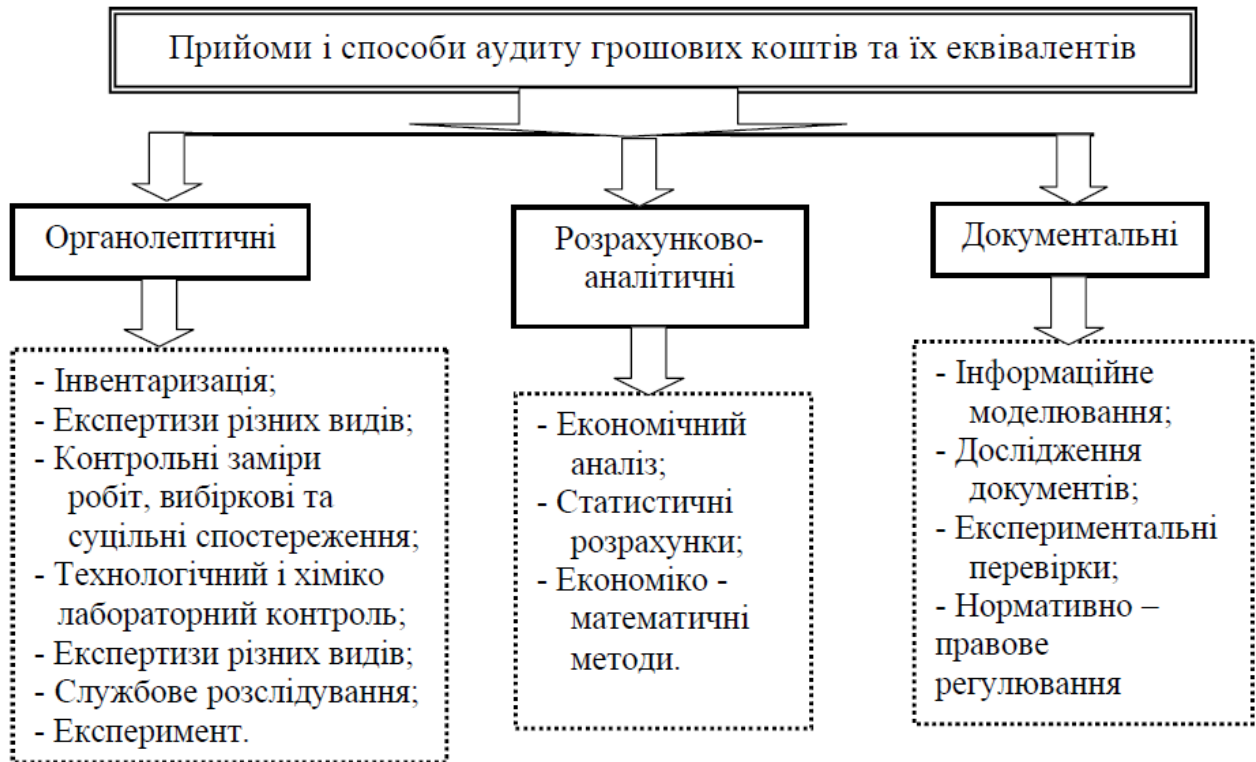

Рис. 2.3 Прийоми та способи аудиту грошових коштів та їх еквівалентів

Калькуляційні (розрахункові) методи застосовуються при проведенні досліджень достовірності кількісних показників і собівартості господарських операцій, розрахунку узагальнюючих показників, що характеризують об'єкт контролю (показники продуктивності праці, виконання плану виробництва та ін.).

При перевірці кількісних характеристик об'єктів управління використовуються чисельні та обчислювальні методи. До них належать: визначення вартості товарів відповідно до ринкових цін, перевірка правильності нарахування заробітної плати робітникам і службовцям, розрахункові відносини та ін. Крім того, вони використовуються при інвентаризації, пошуку документів, економічному аналізі, статистичних розрахунках, економіко-математичних методах та інших методичних методах контролю.

Логічні – базуються на логічних висновках та гіпотезах. Використовують їх у поєднанні з іншими контрольно-аудиторськими процедурами (наприклад, при перевірці документів, економіко-математичних розрахунках, економічному аналізі).

Порівняльно-зіставні процедури полягають у порівнянні та зіставленні певного об'єкта з встановленими стандартами, прикладами чи нормативно-правовими актами з метою виявлення будь-яких відхилень від цих критеріїв. Важливо зауважити, що причини таких відхилень вивчаються за допомогою інших контрольно-аудиторських процедур. Ці методи широко застосовуються в сполученні з іншими техніками, але особливу значимість вони мають під час аналізу документації.

Аудитор перевіряє облік грошових коштів за узгодженою програмою. Програма аудиту – це докладний перелік змісту аудиторських процедур. Аудитор затверджує програму, визначаючи суттєвість по процедурах аудиту, об'єкт аудиту з кожного питання окремо та масштаб перевірки.

Відповідно, для зручності дана програма оформлюється у вигляді таблиці, на початку програми як правило вказується: назва підприємства, період перевірки, дата перевірки, об'єкт перевірки (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Програма аудиторської перевірки операцій з грошовими коштами

№	Перелік процедур	Джерела інформації
Готівкові операції		
1.	Проведення перевірки каси (раптово)	Касові документи, касова книга, реєстри за рахунком, готівкові кошти
2.	Перевірка оборотів і залишків за рахунком 30 «Готівка» та їх відповідність даним Головної книги	Касова книга, відомості, журнали, машинограми за рахунком 30, Головна книга
3.	Вибіркова перевірка цільового використання грошових коштів, отриманих з банку, дотримання ліміту каси й установленого ліміту розрахунків між юридичними особами готівкою	Виписки банку, касові документи, відомості, журнали, машинограми за рахунками 30, 31 тощо
4.	Вибіркова перевірка правильності оформлення касових документів і відповідності їх даних записам у Касовій книзі та облікових реєстрах за рахунком 30 «Готівка»	Касові документи, касова книга, відомості, журнали, машинограми за рахунками 30, 31 тощо

Необхідно сказати, що джерелами інформації для аудиту грошових коштів є первинні документи, облікові реєстри з обліку грошових коштів, акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю, головна книга та звітність підприємства. Для того, щоб виконати поставлену ціль та реалізувати всі завдання аудитор повинен знати нормативно-правову базу, що стосується тої ділянки перевірки, в якій він її здійснює. У своїй діяльності аудитор повинен володіти певними знаннями, залежно від сфери діяльності підприємства, дотримуватися нормативно-правових документів.

На підготовчому етапі аудиту касових операцій аудитор повинен розглянути загальні питання організації роботи каси на підприємстві: інтенсивність касових операцій, основні напрямки касових надходжень і видатків, кваліфікація і практичний досвід працівників, які забезпечують роботу каси на підприємстві, а також наявність договорів з касирами про повну матеріальну відповідальність. Важливим моментом вважається укладення договору про матеріальну відповідальність касира, що укладається після наказу про прийняття на роботу касира, керівник повинен ознайомити касира з Положенням про ведення касових операцій та заключити договір про його повну особисту матеріальну відповідальність.

Планом проведення аудиту грошових коштів передбачається:

- перевірка відповідності одержувачів коштів, зазначених у видаткових касових документах, зі списком співробітників підприємства;
- перевірка відповідності одержувачів коштів, зазначених у видаткових банківських документах і в аналітичних реєстрах обліку розрахунків з дебіторами (кредиторами);
- перевірка відповідності призначення платежу у видаткових банківських виписках з фактично отриманими активами чи послугами та інше.

Методика проведення аудиту грошових коштів передбачає аудит системи внутрішнього контролю, розробку програми аудиту на підставі даних аудиту

системи внутрішнього контролю, здійснення обраних процедур з метою збору аудиторських доказів, формування висновків на підставі зібраних доказів.

Аудит касових операцій може здійснюватися в такому порядку:

- перевірка умов збереження готівки в касі;
- перевірка відповідності записів у касовому звіті та касовій книзі;
- перевірка наявності касових документів, що відображені в касовому звіті;
- перевірка правильності підрахунків у касовій книзі за день та перенесення суми з однієї сторони касової книги на другу;
- перевірка ПКО і ВКО, що додані до касових звітів, за формою та суттю відображених в них операцій (можуть бути ПКО і ВКО, в яких записи здійснені з порушенням встановленого порядку ведення касових операцій та облікових реєстрів, документи неякісні за формальними ознаками, є безтоварні або безгрошові бухгалтерські записи);
- перевірка достовірності арифметичних підрахунків у касових документах (платіжна відомість);
- перевірка повноти оприбуткування виручки, що надходить у касу підприємства (ПКО, касовий звіт, касова книга, виписка банку, журнал-ордер № 1, авансовий звіт, розрахунки за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та рахунком 37 «Розрахунки з різними дебіторами», накладні на відвантаження тощо).

Також аудитор перевіряє додержання підприємством встановленого ліміту залишку готівки в касі. Ліміт каси встановлюється підприємствам, які мають поточні рахунки в установах банків і здійснюють операції з готівкою. Такі підприємства можуть зберігати у своїй касі готівку на кінець дня в межах затвердженого ліміту каси. Підприємства зобов'язані здавати готівкову виручку понад установлений ліміт каси в порядку і строки, визначені установою банку для зарахування на їх поточні рахунки. Якщо ліміт каси підприємству взагалі не встановлено, то вся наявна готівка (крім розміру одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян) в його касі на кінець дня має здаватися до банку (незалежно від причин, внаслідок яких ліміт каси не встановлено). Виявлені

порушення встановленого ліміту каси відображається в акті перевірки (зазначаються дані про діючий ліміт каси, фактичні залишки готівки каси в ті дні, коли було перевищено її ліміт, а також розрахунок загальної суми перевищення встановлених лімітів за кожний день).

Аудитор може користуватися результатами внутрішнього контролю, якщо перевірені ним акти інвентаризації наявності грошових коштів не викликають недовіри та він приймає рішення про доцільність проведення інвентаризації. В цьому випадку, вивчення даних питань дасть змогу аудитору скласти думку про стан грошових операцій на досліджуваному підприємстві, визначити вузькі місця в організації їх обліку і можливі напрямки порушень та помилок. Для прикладу наведемо можливі порушення в обліку операцій з грошовими коштами в касі (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Основні порушення в операціях з грошовими коштами

№	Можливе порушення	Характеристика порушення
1	2	3
1.	Пряме розкрадання грошових коштів	- нічим не обґрунтоване пряме розкрадання грошових коштів; - розкрадання грошових коштів, що маскується розписками посадових осіб, працівників бухгалтерії та інших працівників підприємства
2.	Не оприбуткування та присвоєння грошових коштів, що надійшли	- не оприбуткування і присвоєння грошових коштів, що надійшли з банку; - не оприбуткування і присвоєння грошових сум, що надійшли від різних фізичних і юридичних осіб по прибуткових ордерах; - не оприбуткування і присвоєння грошових сум, що надійшли від різних юридичних осіб за довіреностями
3.	Надлишкове списання грошей по касі	- повторне використання одних і тих же документів для списання грошей по касі; - надлишкове списання грошей по касі шляхом неправильного підрахунку підсумків в касових документах і звітах касира; - надлишкове списання грошей по касі без підстав або по фальсифікованих

		документах; - надлишкове списання грошей по касі шляхом підробки в законно оформлених документах зі збільшенням сум списань
4.	Присвоєння сум, нарахованих різним особам та організаціям	- присвоєння депонованої заробітної плати та коштів, нарахованих за іншими підставами; - присвоєння сум, що належать іншим підприємствам
5.	Розрахунки з населенням готівкою за товари, надані послуги без застосування реєстраторів	- не застосовуються реєстратори розрахункових операцій; - незареєстровані розрахункові операції в податкових органах
6.	Некоректне відображення касових операцій в регістрах синтетичного обліку	- некоректне складання бухгалтерських записів; - неправильне виведення залишків; - невідповідність записів в регістрах записам в касовій книзі, звітах касира і документах

Отже, під час аудиту грошових коштів та їх еквівалентів доцільно застосовувати методичні прийоми перевірки на відповідність здійснених грошових операцій чинним нормативам Національного банку України. Крім цього, залежно від здійснення господарських операцій та напрямів аудиту згідно з договором із замовником застосовується низка інших способів і методичних прийомів, зокрема порівняння, арифметичні підрахунки, зустрічні перевірки. Зібрані докази щодо виявлених порушень в обліку грошових коштів та їх еквівалентів відображують у робочих документах аудитора і використовують при узагальненні результатів перевірки та складанні підсумкової документації.

Створення системи управління підприємством – досить складний процес, а сама система є цілеспрямованим механізмом, який є складовою всіх підрозділів і сфер діяльності [34, с. 112]. Іншими словами, управління має певну цільову функцію. Поєднання таких мікроекономічних систем визначає його місце в ринковому середовищі [33, с. 86-90].

РОЗДІЛ 3.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

3.1 Вдосконалення обліку грошових коштів підприємства в частині управління грошовими потоками та оптимізації облікової політики

Вдосконалення управління підприємством вимагає використання сучасних та прогресивних методів управління загалом, а також розвиток сучасних технічних засобів для побудови різноманітних інформаційних систем у сфері бухгалтерського обліку. Це означає:

1. Нові методи управління: застосування передових методів управління, що сприяють оптимізації процесів, підвищенню ефективності та прийняттю швидких рішень у бізнесі.

2. Сучасні технічні засоби: використання передових інформаційних технологій, таких як хмарні сервіси, Big Data аналітика, Штучний Інтелект, для розробки та впровадження сучасних систем обліку, які забезпечують швидку та точну обробку фінансової інформації.

3. Інформаційні системи: розробка і впровадження інформаційних систем, що дозволяють автоматизувати бухгалтерський облік, полегшують аналіз даних, оптимізують ведення облікових записів та сприяють в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Всі ці підходи спрямовані на покращення якості управління підприємством та забезпечення ефективного функціонування системи бухгалтерського обліку шляхом використання передових методів та сучасних технологій.

Проведені дослідження в даній кваліфікаційній роботі дають право стверджувати, що сьогодні існує ряд проблем, пов'язаних з обліком грошових коштів, включають ряд аспектів, які потребують уваги та вирішення:

1. Визнання та класифікація грошових коштів і грошових потоків: неоднозначність або непослідовність у визначенні та класифікації грошових

фондів та потоків може призводити до плутанини та некоректності у фінансовій звітності.

2. Відображення у фінансовій звітності: правильне відображення руху грошових коштів у фінансовій звітності важливе для достовірності та чіткості інформації, яку отримують зацікавлені сторони.

3. Контроль за збереженням та використанням грошових коштів: необхідно мати ефективні процедури та системи контролю, які забезпечують адекватний нагляд за рухом грошових коштів та їх використанням відповідно до встановлених норм та цілей.

4. Оптимізація надходжень і виплат готівки: важливо оптимізувати процеси отримання та виплати готівки для забезпечення ефективного функціонування підприємства та максимізації його фінансових можливостей.

5. Формування інформаційної бази даних для аналізу прибутків та втрат: необхідність у систематичному зборі та аналізі даних про отримані та втрачені вигоди від проведених заходів, що дозволить приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

6. Повнота, своєчасність та аналітичність відображення в звітності руху грошових коштів: це важливо для забезпечення точності та достовірності інформації у фінансовій звітності.

7. Матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів: ефективна інфраструктура та належне організаційне середовище важливі для забезпечення ведення обліку грошових фондів у відповідності до встановлених стандартів та процедур.

Вирішення цих проблем вимагає системного підходу та впровадження ефективних методів управління та технічних засобів для забезпечення точності, надійності та відповідності вимогам фінансової звітності.

Так, облік грошових коштів у сучасних умовах дійсно має чітко встановлені нормативи та законодавчу базу в Україні, яка регулює процеси ведення обліку фінансів. Відповідно до цих нормативних актів, підприємства

зобов'язані здійснювати облік грошових коштів з повною і точною інформацією про всі операції.

Організація обліку грошових коштів повинна забезпечувати повноту відображення (усі грошові операції та рух коштів мають бути зафіксовані та відображені в системі обліку безпомилково та без пропусків) та своєчасність інформації (інформація про грошові операції повинна бути відображена в обліковій системі без затримок, щоб забезпечити актуальність та релевантність фінансових даних). Ці принципи є ключовими для правильного функціонування системи обліку грошових коштів та забезпечення достовірної фінансової звітності підприємства відповідно до вимог законодавства [10].

Справді, облік грошових коштів є важливою складовою бухгалтерської діяльності підприємства, оскільки від його достовірності та оперативності залежить ефективність не лише оперативної, а й фінансової та інвестиційної діяльності.

Побудова належного обліку грошових коштів передбачає кілька ключових аспектів:

- дотримання нормативно-правових вимог (важливо додержуватися всіх законодавчих та нормативних вимог щодо обліку грошових коштів для забезпечення їхньої правильності та законності);
- заповнення первинних документів (це перший етап відображення руху грошових коштів, який передбачає правильне оформлення всіх фінансових операцій у документах);
- узагальнення та систематизація інформації (отримані дані із первинних документів повинні бути узагальнені та відображені систематично у реєстрах обліку для подальшого аналізу та контролю);
- складання звітності (завершальний етап, де зібрана інформація відображається у фінансовій звітності, що є важливим джерелом для аналізу та прийняття управлінських рішень).

Точний та систематичний облік грошових коштів є основою для здійснення раціональних фінансових рішень та ефективного управління

фінансами підприємства. Справді, проблеми, пов'язані з бухгалтерським обліком грошових коштів, часто мають не стільки обліковий, скільки управлінський та організаційний характер. Основні аспекти цих проблем включають: управління залишком грошових коштів (керування доступними грошовими ресурсами підприємства, зокрема такими, які вважаються «вільними», тобто доступними для використання), управління грошовими потоками (контроль та оптимізація потоку грошових коштів у підприємстві, що включає у себе як надходження, так і виплати), забезпечення зберігання та контролю за грошовими коштами (важливість належного контролю та безпеки грошових коштів, які знаходяться у касі чи банку, а також у під час їх транспортування), узгодження «банківського» обліку та обліку не готівкових коштів (синхронізація обліку грошових коштів, що знаходяться на банківських рахунках, та коштів, що не є у формі готівки) [8].

Враховуючи ці управлінські аспекти, науковці також визначають облікові проблеми, які є важливими. Такою проблемою є оцінка всіх монетарних статей відповідно до валюти звітності та забезпечення точної оцінки всіх фінансових показників, включаючи грошові кошти в іноземній валюті, особливо при різких коливаннях валютного курсу. Це проблема врахування фактору часу при оцінці грошових коштів і розгляд можливих варіантів оцінки грошових коштів у контексті часових аспектів та їх впливу на фінансову звітність.

І на останок, складання звітності про рух грошових коштів, а саме систематичне та чітке складання звітності щодо руху грошових коштів для забезпечення об'єктивності та інформативності фінансової звітності підприємства.

Отже, ці проблеми вимагають комплексного підходу та уваги як до організаційно-управлінських аспектів, так і до правильної облікової практики для забезпечення ефективного управління фінансами підприємства.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що вирішення окреслених проблем, що впливають на методику складання Звіту

про рух грошових коштів, значно залежить від чіткого дотримання таких основних принципів в обліку найбільш ліквідних активів:

- вільні кошти повинні зберігатися тільки в банку, а їх видача і використання здійснюються відповідно до цільового призначення;
- платежі здійснюються у безготівковому порядку після відвантаження товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт і надання послуг або одночасно з ними. Попередня оплата можлива лише у випадках, передбачених законодавством і обліковою політикою підприємства;
- платежі здійснюються за згодою (акцептом) платника або за його дорученням, без згоди - тільки у випадку, передбаченому чинним законодавством;
- платежі здійснюються за рахунок власних коштів платника або за рахунок кредитів банку;
- списання з рахунку коштів в обсязі, достатньому для задоволення всіх пред'явлених до підприємства вимог, здійснюється в порядку надходження розпоряджень клієнта й інших документів на списання;
- недостатність коштів на рахунку підприємства для задоволення всіх пред'явлених вимог обумовлює списання цих коштів шляхом застосування встановлення черговості платежів.

Такий підхід до формування величини та обліку грошових потоків є корисним і може спростити управління грошовими потоками, а також полегшити складання Звіту про рух грошових коштів. Окрім цього, включення графи «вид діяльності» у документи обліку грошових коштів дозволить категоризувати грошові операції відповідно до різних видів діяльності підприємства, таких як операційна, фінансова та інвестиційна. Це дозволить здійснювати аналіз фінансових операцій за їхніми видами та спрощувати контроль за грошовими потоками. Такий підхід допоможе зробити Звіт про рух грошових коштів більш структурованим і деталізованим, а також сприятиме

збільшенню прозорості та зрозумілості управління фінансами підприємства [11].

Як показали проведені дослідження, у Державному спеціалізованому господарському підприємстві «*****» для обробки економічної інформації сьогодні і далі використовують профашистську комп'ютерну програму «1С –Бухгалтерія 8.0», яка починаючи з 2017 року є заборонена на законодавчому рівні. Проте, багато суб'єктів господарювання нехтують цією заборонаю і продовжують і надалі користуватись цим програмним забезпеченням, яке було розроблено російським ринком.

Тому, одним із необхідних моментів удосконалення організації обліку, як в цілому по підприємству, так і в частину обліку грошових коштів у*****» є впровадження у практику обробки економічної інформації програмного забезпечення, яке є альтернативою для даної облікової програми і розроблене українськими виробниками ІТ – технологій.

Процес формування бази даних автоматизованих систем обробки облікової інформації про рух грошових коштів у національній валюті може бути різним. Наприклад, це може бути введення даних первинного обліку, що включає в себе введення інформації про всі грошові транзакції, такі як надходження та витрати коштів, отримані та витрачені суми, дати та деталі операцій. Або нормативно-довідкова інформація, до якої входять дані, які допомагають інтерпретувати, класифікувати та аналізувати грошові потоки. Це може бути інформація про стандартні коди, категорії транзакцій, підприємницькі операції, нормативи, а також інші супутні дані для правильного узгодження та обробки інформації [13]. А також заповнення форм документів, оскільки операції вводяться через спеціальні форми документів або програми з вікнами для введення даних, де користувач заповнює відповідні поля та деталі про грошові транзакції. Цей процес може відрізнятися залежно від конкретного програмного продукту чи системи, що використовується, але загальна ідея

полягає у введенні та структуруванні даних про грошові операції для подальшої обробки та аналізу.

Такою бухгалтерською програмою, на нашу думку, є «BAS (БАС) Бухгалтерія». Це новий продукт, основне призначення якого полягає у вирішенні комплексу питань, поставлених перед бухгалтерською службою організації. Програма максимально зручна і комфортна у використанні, з оптимізованим інтерфейсом користувача і можливістю роботи віддалено з самостійною зміною ряду форм документів і журналів.

BAS (БАС) Бухгалтерія – це новий продукт, основне призначення якого полягає у вирішенні комплексу питань, поставлених перед бухгалтерською службою організації. Програма максимально зручна і комфортна у використанні, з оптимізованим інтерфейсом користувача і можливістю роботи віддалено з самостійною зміною ряду форм документів і журналів. BAS Бухгалтерія дозволяє автоматизувати облік в організаціях, де паралельно здійснюється кілька видів діяльності і діють різні системи оподаткування. Продукт складається з технологічної платформи і прикладної частини (конфігурації), в якій налаштовані правила ведення обліку. Конфігурація включає в себе наступні ділянки обліку (рис.3.1).

Ведення обліку, контролю та аналізу розрахункових операцій в програмі включає наступні завдання:

1. Облік грошових коштів у касі підприємства (записи про всі внески та видачі коштів з каси, включаючи дату, суми, призначення операцій та відповідних документів).

2. Облік грошових коштів на поточному рахунку в банку (відображення транзакцій на банківському рахунку, внесення та зняття коштів, банківські витрати та доходи, реквізити операцій).

3. Облік інших коштів (включає в себе облік готівки в касі, а також інших видів коштів, що не є готівкою, наприклад, цифрові кошти, векселі тощо).

4. Облік розрахунків з підзвітними особами та інших розрахунків (ведення обліку всіх фінансових операцій, що стосуються підзвітних осіб або інших контрагентів, у тому числі внутрішніх та зовнішніх розрахунків).

5. Аналітичний облік за рахунками грошових коштів та розрахунків (проведення аналізу за різними аспектами руху коштів, створення звітів та аналітичних даних для оцінки фінансового стану підприємства).

Ці завдання дозволяють здійснювати повний облік та контроль за грошовими потоками підприємства, забезпечуючи точність, структурованість та аналітичний огляд фінансових операцій.

Рис.3.1 Модулі конфігурації «Bas бухгалтерія»

Програму BAS Бухгалтерія, призначену для автоматизації бухгалтерського й податкового обліку, включно з підготовкою обов'язкової звітності, можна розглядати як один із шляхів реалізації оптимізації облікової політики. В даній програмі основна інформація наводиться в реєстрі відомостей «Облікова політика».

Крім наведеного реєстра відомостей, для розкриття окремих положень облікової політики також заповнюється форма «Параметри обліку», в якій зазначаються параметри ведення обліку, що є загальними для всіх підприємств, створених в програмі «BAS Бухгалтерія». Наприклад, чи ведеться облік в іноземній валюті, чи ведеться облік руху грошових коштів за відокремленими підрозділами, чи ведеться облік розрахунків з контрагентами за документами (чи загально за договором), чи використовуються знижки в торгівлі і інші параметри.

В залежності від налаштованих параметрів змінюється доступний функціонал програми та до робочого плану рахунків змінюється аналітика рахунків. Розкриття облікової політики потребує також налаштування реєстру відомостей «Робочий план рахунків». Загалом План рахунків в програмі реалізований згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.99 р. № 291. Далі підприємство налаштовує його згідно робочого плану рахунків.

Сучасні програми, які пропонуються на ринку, в тому числі і BAS Бухгалтерія мають стандартні шаблони первинних документів та звітності, схвалені на рівні законодавства. Це дає підприємствам можливість автоматично створювати необхідну документацію. Також формується база даних первинної інформації, в якій зберігаються бухгалтерські записи за певний період. Кожен бухгалтерський запис має стандартну структуру, що полегшує читання облікової інформації. Характеристикою такої бази даних є її обсягова здатність для зберігання інформації.

Сучасні автоматизовані системи обліку мають трьохрівневу систему доступу до інформації: у касі, в бухгалтерії та для керівництва підприємства або його заступників. Це означає, що різні користувачі мають доступ до системи залежно від їхніх повноважень та потреб.

Бухгалтерія *****88 при введенні прибуткового касового ордеру перевіряє правильність формування друкованої форми документа, а саме інформацію про те, від кого отримані готівкові грошові кошти, а також підставу і додаток до документу.

В умовах цифровізації відбувається модернізація системи бухгалтерського обліку, яка проявляється в автоматизації обліку, впровадженні електронних документів, впровадженні багато вимірності облікових даних, розширення засобів збирання даних через цифрові платформи та Інтернет речей, розширенні засобів передачі інформації управлінському персоналу. Крім того, цифрова економіка продукує нові об'єкти (наприклад, цифрові активи), облікове відображення яких на законодавчому рівні не визначено, що за умови їх появи на підприємстві вимагатиме врегулювання саме на рівні облікової політики.

Схему взаємозв'язку бази даних бухгалтерського обліку, контролю та аналізу розрахункових операцій з іншими інформаційними системами підприємства подано на рис. 3.2.

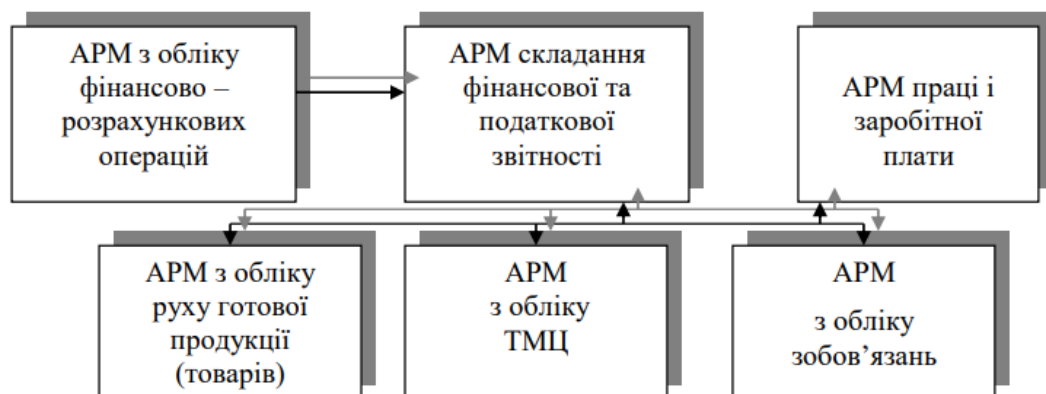

Рис. 3.2 Взаємозв'язки баз даних з інформаційними системами

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що автоматизована система обробки облікової інформації з використанням

програмного забезпечення «BAS Бухгалтерія» є оперативною і сприяє підвищенню достовірності відображення даних. Крім того, вона розширює можливості для ухвалення більш об'єктивних управлінських рішень і покращує якість роботи кожного окремого бухгалтера, так і роботу бухгалтерії в цілому.

Процес цифровізації системи бухгалтерського обліку відбувається фрагментарно з різним рівнем впливу на елементи методу бухгалтерського обліку. Проте вже сьогодні необхідно враховувати ці зміни при формуванні облікової політики як дієвого механізму регулювання обліку. На основі проведеного аналізу можливостей «BAS Бухгалтерія» встановлено, що використання конкретного програмного забезпечення надає можливості в реалізації положень облікової політики. Це дозволило виділити рівень та варіант комп'ютеризації як один з важливих факторів впливу на формування облікової політики.

Згідно із Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» під обліковою політикою розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для підготовки та подання фінансової звітності [37].

На облікову політику підприємства покладено ряд задач, таких, як упорядкування облікових процесів та розширення можливостей системи бухгалтерського обліку, регламентування процесів проведення оцінки майна, забезпечення детального відображення господарських операцій, відповідальність за об'єктивне висвітлювання результатів діяльності відповідно до загальноприйнятих принципів і правил, забезпечення надання правильної, повної, надійної, коректної та об'єктивної інформації апарату управління задля прийняття рішень у ході здійснення господарської діяльності [42, С. 831].

Облікова політика кожного підприємства розробляється, враховуючи його унікальні особливості, такі як організаційна структура, стратегічні цілі, напрямки розвитку та специфіка галузі, в якій воно діє. Ця політика також представлена видом діяльності підприємства, системою оподаткування,

кількістю персоналу та кількістю структурних підрозділів, системою взаєморозрахунків з контрагентами, а також обсягами провадження бізнесу і багатьма іншими факторами. При формуванні облікової політики велика увага приділяється визначенню складових: суб'єктів, об'єктів та їх складових елементів [38]. Це означає, що вона визначає, хто відповідає за ведення обліку, які об'єкти обліку (наприклад, активи, зобов'язання, капітал) та їхні компоненти будуть відображені в бухгалтерських записах та фінансовій звітності підприємства.

Суб'єктом облікової політики на рівні підприємства є той, хто несе відповідальність за її формування, тобто це може бути власник чи уповноважена ним особа. Але часто практикують передачу складання облікової політики іншим суб'єктам, наприклад, головному бухгалтеру, аудиторю чи бухгалтерській службі.

Елементи облікової політики включають у себе різні методики, методи та принципи, які обрані або розроблені підприємством для організації та ведення обліку певних об'єктів у рамках облікової системи. Наприклад, відносно об'єкта необоротних активів, елементами облікової політики можуть бути такі аспекти, як строк корисного використання, методологія та періодичність нарахування амортизації, визначення ліквідаційної вартості та інші відомості, які визначають облікові правила та методику обліку цих активів в межах підприємства. Елементи облікової політики враховують специфіку діяльності, а їх значення підприємства встановлюють самостійно [7, С. 29-31].

В Україні поки що не існує окремого нормативного документу, який би регулював питання щодо змісту облікової політики, її застосування, форми оформлення та відображення у фінансовій звітності. Чинні законодавчі документи лише частково відображають облікову політику, а саме: визначають це поняття, містять перелік статей бухгалтерського обліку, описують порядок відкриття та зміни методики, а також відзначають самостійність її розробки та затвердження. Тому при налаштуванні системи бухгалтерського обліку

уповноважені особи керуються правилами системи бухгалтерського обліку, які розкривають інформацію про окремі частини та їх елементи.

Елементами таких об'єктів як грошові кошти та дебіторська заборгованість є віднесення заборгованості до сумнівної, методи визначення величини та порядок створення резерву сумнівних боргів, спосіб розрахунків коефіцієнта сумнівності, порядок списання дебіторської заборгованості [30].

Нормативні документи не містять детального опису сфери застосування, недостатньо або поверхово розкривають значення окремих елементів та спосіб застосування. Підприємства недооцінюють важливість облікової політики, підходять до її формування дещо формально і не вивчають усі нюанси та особливості застосування правил і стандартів, не вивчають недоліки та переваги альтернативних варіантів обліку, позбавляючи таких можливостей застосування облікової політики в інтересах своєї діяльності [28, С. 144].

Отже, облікова політика – це не просто офіційне затвердження обраного методу ведення бухгалтерського обліку, а й оптимальний методологічний вибір, який дає можливість використовувати різноманітні варіанти та способи максимально ефективного відображення результатів діяльності відповідно до потреби керівників компанії, дотримуючись чинного законодавства. Правильно і чітко розроблена облікова політика є дуже важливою, оскільки вона впливає на діяльність підприємства, визначає ефективність управління фінансово-господарською діяльністю, забезпечує ефективну роботу бухгалтерії, а також відповідає за наявність відповідної та об'єктивної інформації для прийняття управлінських рішень.

У свою чергу, існує багато різновидів активів компанії, кожна з яких має свої особливості, і хоча облік суворо регламентований, існують певні альтернативи для вибору певних методів. Кожна компанія має можливість ретельно формувати облікову політику, враховуючи нормативні документи, враховуючи особливості та цілі своєї діяльності та бажання представити бажану інформацію про результати своєї діяльності у фінансових звітах.

У теперішній час на практиці виникають деякі проблеми, пов'язані з ускладненням процесу формування облікової політики місцевими підприємствами та деякою мірою недооціненням її важливості і значення. Недосконалість чинного законодавства та неузгодженість окремих нормативно-правових актів між собою є однією з основних проблем. Сюди також можна віднести і часті зміни, які вносять до чинних нормативно-правових документів.

Відношення бухгалтерів до формування облікової політики часто відбувається на чисто формальному рівні. Ще одним із нюансів є складність вибору найбільш економічно виправданого варіанту обліку чи оцінки конкретного об'єкту. Часто фахівці не враховують впливу облікової політики на фінансові результати, оцінку вартості майна та фінансового стану підприємства, процес прийняття рішень. Ці всі аспекти створюють низку проблем, пов'язаних з процесом формування облікової політики.

Переважна більшість вищезгаданих проблем пов'язані з нормативно-правовим регулюванням облікової політики і зумовлена наступним:

- непогодженістю деяких нормативних документів між собою;
- недоцільністю застосування окремих аспектів облікової політики;
- не повним висвітленням сутності і методики застосування окремих елементів облікової політики;
- відсутністю рекомендацій щодо сфери застосування альтернативних прийомів і способів для конкретних об'єктів обліку та критичної оцінки їх переваг і недоліків;
- невідповідністю окремих елементів облікової політики принципам обачності, фактичної собівартості, нарахування та відповідності доходів і витрат;
- відсутністю чіткого розподілу між поняттями «облікова політика» та «облікова оцінка»;
- відсутністю строгих вимог щодо строків, порядку формування та внесення змін в облікову політику підприємства.

Для усунення зазначених недоліків необхідно здійснити ряд заходів з удосконалення нормативно-правового забезпечення облікової політики на законодавчому рівні (рис. 3.3).

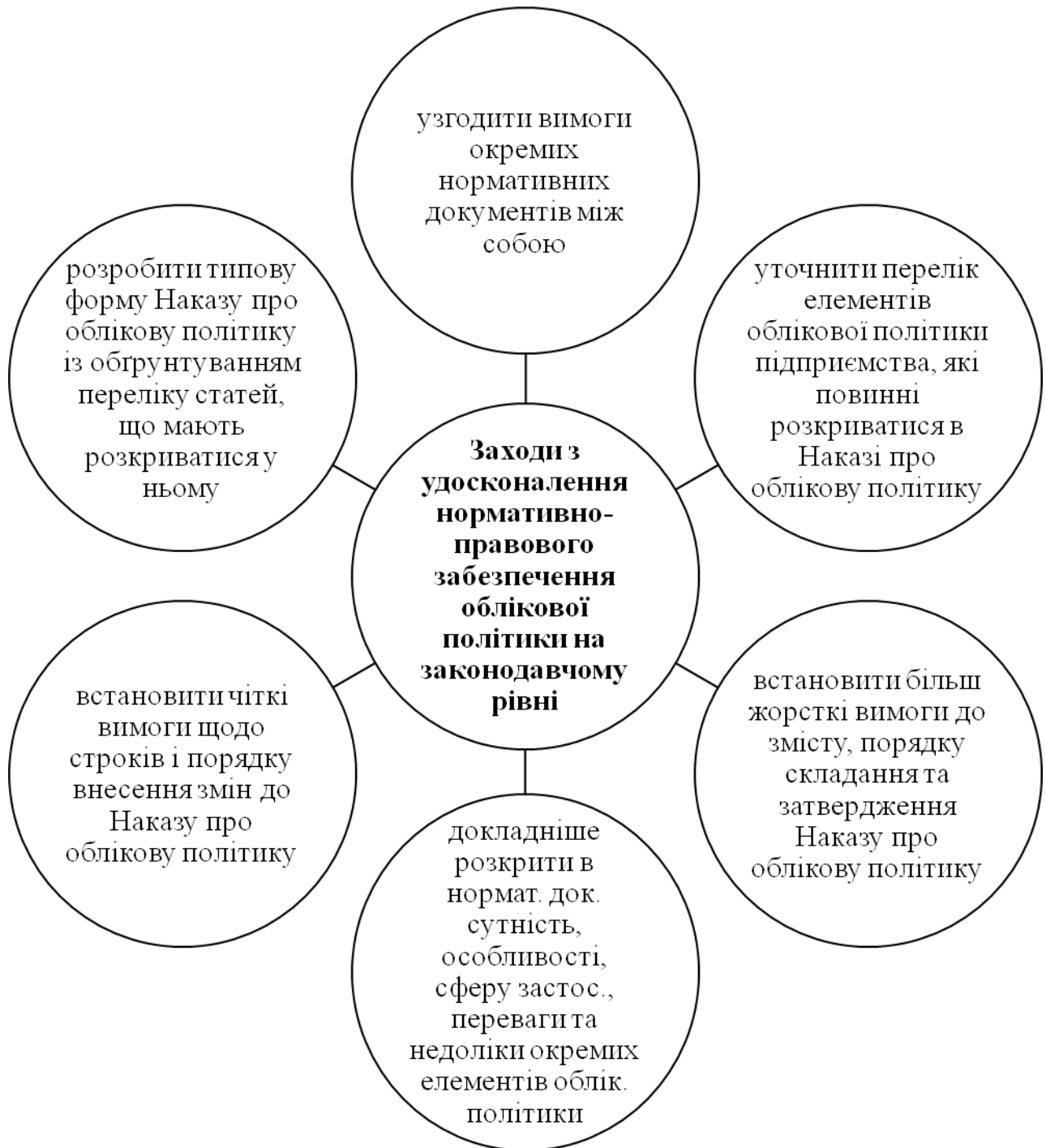

Рис. 3.3 Заходи з удосконалення нормативно-правового забезпечення облікової політики

Для підвищення якості процесу формування облікової політики на рівні підприємства бажано посилити контроль органів державного управління за дотриманням ними вимог чинного законодавства та заохочувати впровадження

інформаційних систем і технологій обробки облікової інформації, систематичне інформування та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерії.

3.2 Особливості аудиту при використанні комп'ютерних технологій

В умовах поступового розвитку інформаційних технологій набуває великого значення використання автоматизації у проведенні аудиту. Покращення аудиторської роботи відповідно до вимог ринку в значній мірі залежить від впровадження комп'ютеризованих систем для обліку та аналізу. Розвиток автоматизованих інформаційних систем сприяв впровадженню комп'ютеризованих методів обліку для суб'єктів господарювання.

Комп'ютеризація обліку не змінює елементів методу бухгалтерського обліку, а лише вдосконалює процес обробки облікової інформації. Проте методика проведення аудиту безпосередньо залежить від способу обробки облікових даних підприємством. При цьому загальна мета, завдання перевірки та основні аудиторські процедури залишаються незмінними.

Мета аудиту та основні складові їх методології при виконанні перевірок у системі комп'ютерної обробки даних залишаються сталими. Однак присутність комп'ютерного середовища суттєво впливає на процес аналізу системи обліку [29]. Це призводить до розрізнення між аудитом в некомп'ютерному середовищі та аудитом в комп'ютерних інформаційних системах. Під час аудиторської перевірки може використовуватися як спеціалізовані комп'ютерні програми, так і не використання таких програм. Такі особливості включають вимоги до знань аудитора, можливі варіанти використання комп'ютера в роботі аудитора та аудиторські процедури. Створення та ефективне функціонування інформаційних систем управління тісно пов'язане із розвитком інформаційної технології, яка є головною складовою частиною інформаційної системи. Щодо призначення, інформаційні технології (ІТ) у сфері аудиту можна розподілити на забезпечувальні та функціональні. (рис. 3.4).

Рис. 3.4 Інформаційні технології аудиту

Проведення аудиту в умовах використання комп'ютерних систем регулюється Міжнародним стандартом 401 "Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних систем", а також рядом відповідних Положень про міжнародну аудиторську практику. Ці документи розкривають різні аспекти проведення аудиту в середовищі комп'ютерних інформаційних систем, оцінюють аудиторські ризики та встановлюють вимоги до знань аудиторів щодо комп'ютерних інформаційних систем.

Мета цих нормативів полягає у визначенні стандартів та наданні рекомендацій щодо процедур, які слід використовувати при здійсненні аудиту в умовах комп'ютерних інформаційних систем. Ці нормативи спрямовані на визначення відповідних стандартів і настанов, які дозволяють аудиторам ефективно проводити аудит та оцінювати інформаційні системи, їхню надійність та відповідність стандартам безпеки та внутрішньому контролю.

Сьогодні під час аудиторських перевірок за допомогою комп'ютерної техніки розв'язуються наступні завдання:

- інформаційне обслуговування (прискорення отримання та обробки інформації з баз даних клієнта, обробка документів, отриманих аудитором під час перевірки);
- методичне обслуговування (розробка аналітичних електронних таблиць для аудиторських цілей, створення прикладних аудиторських програм для спрощення проведення аудиторських процедур);
- вирішення інших завдань (використання можливостей редагування текстів та електронних таблиць, створення баз даних для виконання різноманітних завдань).

Отже, для здійснення аудиту в комп'ютерному середовищі аудитором необхідно мати додаткові знання в галузі систем обробки економічної інформації. Також важливим є практичний досвід роботи з різними системами бухгалтерського обліку та спеціальними інформаційними системами, які використовуються в аудиті. Це дозволяє аудиторам краще розуміти процеси обробки даних, виявляти потенційні ризики та здійснювати ефективну перевірку фінансової звітності підприємств.

На шляху впровадження використання комп'ютерної техніки і технологій в аудиті існують деякі проблеми:

1. Низький рівень розвитку аудиторського ринку: ця проблема виникає через недостатню історію розвитку самого аудиторського ринку, що може обмежувати доступні можливості та ресурси для впровадження сучасних технологій.

2. Різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм: клієнти аудиторських компаній можуть працювати в різних галузях, що ускладнює налагодження спеціалізованих систем для різноманітних сценаріїв та випадків у зв'язку з швидкими змінами в законодавстві.

3. Низький рівень комп'ютерної грамотності користувачів: недостатній рівень розуміння комп'ютерних технологій у користувачів може ускладнити

впровадження комп'ютерних систем у процеси аудиту та спричинити проблеми при їхньому використанні.

Ці проблеми можуть уповільнювати або ускладнювати впровадження комп'ютерних технологій у сфері аудиту, вимагаючи ретельного вирішення та підходу до їхнього подолання.

Комп'ютеризація аудиту передбачає впровадження програм у практику аудиту, які сприяють автоматизації виконання завдань, пов'язаних із наданням впевненості в різних аспектах перевірки. Ці програми орієнтовані на перевірку фінансової звітності, окремих сегментів та супутніх послуг, включаючи можливості для експертних оцінок в конкретних випадках. Їхня функціональність спрямована на полегшення та покращення процесів аудиту, забезпечуючи більш точні й ефективні результати оцінки фінансових даних та документів. Серед програмних продуктів спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення можна виділити: «Асистент Аудитора», «Помічник аудитора», «Експрес-Аудит: ПРОФ», «IT Audit: Аудитор». Враховуючи специфіку роботи аудитора, вимоги до аудиторського програмного забезпечення можуть бути наступними:

- гнучкість, тобто здатність налаштовуватися на специфіку підприємства конкретної галузі, зважаючи на відмінності облікової політики, форм звітності, плану рахунків тощо. В комп'ютерних аудиторських системах мають враховуватися не лише загальні вимоги і стандарти аудиту, а і особливості обліку підприємства-клієнта;

- ергономічність – наявність засобів для зручного введення облікових даних, оперативного і доступного формування звітів. Тобто, програма має враховувати обмежені знання аудитора в галузі комп'ютерних технологій;

- тісний зв'язок з бухгалтерськими програмами на рівні баз даних;

- простота освоєння, професійна оперативна підтримка з боку розробників програмного продукту у зв'язку з чинністю законодавчого поля.

Дійсно, перспективи розвитку програм для автоматизації аудиторської перевірки охоплюють кілька важливих аспектів:

1. Інтеграція з системою бухгалтерського обліку та програмним забезпеченням ведення обліку: забезпечення спільної роботи програм аудиту з існуючими системами обліку для оптимізації процесів та забезпечення точності та цілісності даних.

2. Створення концепції та деталізованої інструкції щодо налаштування алгоритмів формування звітності: розробка деталізованих методик для користувачів щодо формування звітів на основі даних з бухгалтерського обліку підприємства.

3. Вбудовування і регулярне оновлення методології аудиту в робочі документи аудитора: постійне вдосконалення та оновлення документів, які використовуються аудиторами для виконання роботи та виявлення можливих порушень.

4. Вбудовування можливостей опису бізнес-процесів клієнта: це сприяє кращому розумінню та аналізу аудитором бізнес-структури та процесів клієнта.

5. Розрахунок ключових показників на основі звітних даних: автоматизований аналіз даних для отримання основних показників, що дозволяє аудиторам отримувати більш повну та швидку інформацію для прийняття рішень.

Отже, використання інформаційних технологій у сфері аудиту є ключовим фактором для успішної роботи аудитора, і розвиток аудиту в комп'ютерному середовищі є важливим напрямком, особливо для компаній, що використовують комп'ютеризовані системи обліку.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведених досліджень у кваліфікаційній роботі можна зробити наступні висновки:

- грошові кошти – це готівка в касі підприємства, депозити до запитання, кошти на банківських рахунках, що є абсолютно ліквідними, тобто такими, які у будь-який момент могли б бути використаними для здійснення розрахунків чи обміняні на законні платіжні засоби;
- грошові кошти виконують наступні функції: є мірою вартості, засобом платежу, засобом обігу, засобом нагромадження та виконують роль світових грошей;
- грошам притаманні такі властивості: визначають ціну товару, виступають матеріалізацією загального робочого часу, що закладений в товарі та завдяки ним здійснюється придбання будь-якого товару;
- грошові кошти – це найбільший ліквідний актив. Їхня присутність на всіх етапах облікового циклу забезпечує купівлю товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх реалізація, продаж і отримання виручки;
- ключові показники та аспекти, які враховують при оцінці діяльності лісогосподарського підприємства – це обсяги заготівлі, стан лісових ресурсів, ефективність використання ресурсів, ступінь використання промислових можливостей, управління ланцюгом постачання, екологічний вплив, фінансовий аналіз та соціальний вплив;
- аудит зберігання та руху грошових коштів - це процедура перевірки, яка спрямована на оцінку системи контролю, що використовується підприємством для зберігання та управління грошовими коштами. Цей аудит включає перевірку процесів, процедур та внутрішніх контролів, які застосовуються для забезпечення точного та ефективного руху грошових коштів у підприємстві;

- у структурі управління лісової галузі відбулися значні зміни, що відобразилися на фінансових показниках підприємства. Так, чистий дохід від реалізації продукції в період з 2020 року до 2022 року зріс у 19,3 рази. Власний капітал підприємства змінився з 7302 тис. грн. до 9676 тис. грн.;
- у період 2018-2022 рр. середній залишок грошових коштів підприємства не стабільно змінювався. Найменшим він був у 2020 році і становив 174 тис. грн., а найбільшим у 2021 році – 2193 тис. грн.;
- в Україні поки що не існує окремий нормативний документ, який би регулював питання щодо змісту облікової політики, її застосування, форми оформлення та відображення у фінансовій звітності. Чинні законодавчі документи лише частково відображають облікову політику, а саме: визначають це поняття, містять перелік статей бухгалтерського обліку, описують порядок відкриття та зміни методики, а також відзначають самостійність її розробки та затвердження. Тому при налаштуванні системи бухгалтерського обліку уповноважені особи керуються правилами системи бухгалтерського обліку, які розкривають інформацію про окремі частини та їх елементи;
- комп'ютеризація аудиту передбачає впровадження програм у практику аудиту, які сприяють автоматизації виконання завдань, пов'язаних із наданням впевненості в різних аспектах перевірки. Ці програми орієнтовані на перевірку фінансової звітності, окремих сегментів та супутніх послуг, включаючи можливості для експертних оцінок в конкретних випадках. Їхня функціональність спрямована на полегшення та покращення процесів аудиту, забезпечуючи більш точні й ефективні результати оцінки фінансових даних та документів;
- сучасні програми, які пропонуються на ринку, мають стандартні шаблони первинних документів та звітності, схвалені на рівні законодавства. Це дає підприємствам можливість автоматично створювати необхідну документацію. Також формується база даних первинної інформації, в якій зберігаються бухгалтерські записи за певний період. Кожен бухгалтерський

запис має стандартну структуру, що полегшує читання облікової інформації. Характеристикою такої бази даних є її обсягова здатність для зберігання інформації.

Проведені дослідження та зроблені висновки у кваліфікаційній роботі дають можливість запропонувати наступні шляхи удосконалення системи обліку:

- застосування передових методів управління, що сприяють оптимізації процесів, підвищенню ефективності та прийняттю швидких рішень у бізнесі;
- використання передових інформаційних технологій, таких як хмарні сервіси, Big Data аналітика, Штучний Інтелект, для розробки та впровадження сучасних систем обліку, які забезпечують швидку та точну обробку фінансової інформації;
- розробка і впровадження інформаційних систем, що дозволяють автоматизувати бухгалтерський облік, полегшують аналіз даних, оптимізують ведення облікових записів та сприяють в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П.Й. Методичні проблеми складання звіту про рух грошових коштів та шляхи їх вирішення. Європейський вектор економічного розвитку. 2013., № 1 (14) Ст. 3-11.
2. Ащанулова М. П., Головка А. Ю., Чуб В. О., Малій О. Г. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства: вісник студентського наукового товариства. Харків: ХНТУСГ, 2021. Вип. 1. С. 58-62.
3. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів) : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 282 с.
4. Білецька К.М. Удосконалення організації обліку грошових коштів підприємства: науковий огляд. Вінниця, 2013. - №2. – С.55-62.
5. Біляк Ю. В. Систематизація наукових поглядів на сутність фінансової безпеки. Економіка та держава. 2020. № 8. С. 78-82.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир: ПП «Рута». 2016. С. 832.
7. Верига Ю.А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Ю.А. Верига, В.А. Кулик, Ю.О. Ночовна, С.Ю. Іванюк – К.: “Центр учбової літератури”, 2015. – 312 с.
8. Гудзь О.Є., Стецюк П. Концептуальні засади формування системи управління фінансовими ресурсами підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. № 1 (32) 2020 р. URL: <http://fkd1.ubs.edu.ua/article/view/200530>
9. Дерій М.В. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок: зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту. Тернопіль, 2010. – Вип.6. – С. 60-64.
10. Докієнко Л. Фінансове планування та аналіз на підприємстві: сучасні глобальні тренди та перспективи розвитку. Підприємництво та інновації. Київ, 2021, (16), С.58-72.

11. Дорошенко О. О., Сорокатиї В. М. Фінансове планування на підприємстві як метод мінімізації фінансових ризиків. *Ефективна економіка. Полтава.*, 2021. № 10.
12. Єфіменко В. І. Напрямки гармонізації бухгалтерського обліку та звітності в Україні. *Фінанси, облік і аудит.* - 2011. - Вип. 18. - С. 278-284
13. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава.* Одеса, 2020. № 3. С. 42–45.
14. Здирко Н.Г. Бондар А.П. Особливості проведення аудиту грошових коштів на підприємствах: збірник наукових праць ВНАУ. *Серія: Економічні науки №2 (53).* 2014. С.61-65.
15. Козаченко А. Ю. Комплексний підхід до організації та методів проведення аудиту грошових коштів підприємства. *Ефективна економіка. Вінниця*, 2021. № 7.
16. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.]. Х.: Фактор, 2007. — 784 с.
17. Крупка Я. Д., Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с.
18. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3853-ХІІ. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1) «Подання фінансової звітності» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013
20. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21) «Вплив змін валютних курсів» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022
21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 (МСБО 29) «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_048

22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019

23. Назаренко О.В., Лукаш Т.В. Формування окремих компонент облікової політики підприємства щодо дебіторської заборгованості. Суми: Агросвіт, 2021. №12. С. 15-21.

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

25. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» / затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

26. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» / затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

27. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» / затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

28. Ночовна Ю.О. Сучасний стан та проблеми формування облікової політики підприємства: науковий вісник. Львів, 2013 р. – №776. – С. 141-146.

29. Окончук А.Р. Застосування інформаційних систем для обліку грошових коштів підприємства. Теоретичні основи сучасна наука і практика. Київ, 2021. 278 с.

30. Олійник С.О. Особливості організації аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві. Науковий огляд. Київ, 2018. № 6(49). С. 6-13.

31. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства: науковий вісник. Ужгород, 2011. - *Серія Економіка. Спецвипуск 33. Частина 2.* – С. 215-220.

32. Панасюк В.М., Мельничук І.В., Мужевич Н.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 330 с.
33. Петрашко Л. П. Валютні операції: навч. Посібник. – К. : КНЕУ, 2011. – 210 с.
34. Подолянчук О. А. Внутрішньогосподарський контроль у діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. – 2010. – № 10. – С. 109-112.
35. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 року №996-XIV URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3332-17>
36. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
37. Про Національний банк України : Закон України №679-XIV від 20.05.1999 URL : <http://zakon4.rada.gov.ua>
38. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики // Монографія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.
39. Слепченко В., Скрипник М. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*. Київ, 2021. № 29.
40. Сподіна А. О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Київ, 2022. № 12 (131). С. 24-31.
41. Тян Р.Б. Планування діяльності підприємства: [навч. посіб.] - К.: МАУП, 1998.— 156 с.
42. Щирба М.Т. Облікова політика як інструмент організації управлінського обліку на підприємстві / М.Т. Щирба, І.М. Щирба, М.М. Щирба // *Економіка і суспільство* № 8. – 2017 р. – С. 830-836.